

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра: публічного управління та адміністрування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього рівня Магістр

на тему: «**Організація та здійснення митного контролю в умовах реформування ДМС України**»

Виконала: студентка магістратури
спеціальності 281 Публічне
управління та адміністрування
денної форми навчання

Каражов Сергій

Васильович

_____

(прізвище та ініціали)

Керівник: доцент кафедри,
д.н. держ.упр.

Матвейчук Л.О.

_____

(прізвище та ініціали)

Рецензент: _____

(прізвище та ініціали)

Хмельницький – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ	6
1.1 Поняття митного контролю та загальні принципи його здійснення	6
1.2 Загальна характеристика системи здійснення митного контролю	13
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ	22
2.1. Організація роботи щодо здійснення митного контролю в Україні	22
2.2. Дослідження технічних та спеціальних засобів здійснення митного контролю	28
РОЗДІЛ 3. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ МИТНОГО КОНТРОЛЮ	40
3.1. Застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками під час митного контролю	40
3.2 Технології митного контролю в контексті застосування системи управління ризиками	53
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Переважна більшість функцій і завдань, покладених на органи митного контролю під час здійснення державної митної справи, мають організаційно-контролюючий характер. Контроль – це система засобів впливу керуючого суб'єкта на підконтрольні об'єкти управління, що має як зовнішню, так і внутрішню складові та відповідні форми реалізації контролюючої діяльності. Контроль, як одна з базових функцій державного управління, являє собою владно-організаційну діяльність уповноважених суб'єктів, яка має цільову спрямованість і реалізується у специфічних формах вираження, що характеризує його процесуальний та процедурний аспекти.

Контролююча діяльність сама по собі виступає засобом забезпечення режиму законності в державному управлінні, що спрямований на реалізацію нормативних приписів, в тому числі із застосуванням примусу. Митні органи наділені виключними повноваженнями щодо здійснення державної митної справи, зокрема, в частині проведення митного контролю як основної форми реалізації владних повноважень, що знаходить своє зовнішнє вираження у забезпеченні правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства з питань державної митної справи та створення сприятливих умов для полегшення торгівлі.

При цьому, форми та обсяги контролю, достатнього для забезпечення додержання законодавства з питань державної митної справи та міжнародних договорів України при митному оформленні, обираються на підставі результатів застосування системи управління ризиками, яка застосовується для визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, які підлягають митному контролю, форм митного контролю, що застосовуються до таких товарів, транспортних засобів, документів і осіб, а також обсягу митного контролю [40].

Проблемам організації та здійснення митного контролю присвячені наукові праці вітчизняних науковців, таких як: І. Бережнюк, О. Берзан, В. Булана, О. Вакульчик, О. Гребельник, О. Годованець, А. Дубінін, Г. Дейниченко, Т. Єдинак, В. Єдинак, П. Пашко, Ю. Петруня, С. Терещенко, А. Берзан, С. Коляда, Є. Корнієнко, Ю. Ломейко. Разом з тим, в контексті реформування ДМС України окремі питання організації та здійснення митного контролю залишаються малодослідженими, зокрема застосування системи управління ризиками в митній справі, здійснення митного аудиту та постаудиту, порядку застосування заходів митного контролю.

Мета й завдання дослідження. Метою роботи є опрацювання теоретичних основ та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення системи організації та здійснення митного контролю в умовах реформування ДМС України. Для досягнення вказаної мети у процесі дослідження було поставлено та вирішено такі **завдання**:

- дослідити поняття митного контролю та загальні принципи його здійснення;
- здійснити загальну характеристику системи здійснення митного контролю
- проаналізувати міжнародний досвід, щодо здійснення митного контролю через систему управління ризиками в митній справі;
- визначити особливості організації роботи щодо здійснення митного контролю в Україні;
- дослідити стан забезпечення технічними та спеціальними засобами здійснення митного контролю;
- проаналізувати результати діяльності Хмельницької митниці ДФС;
- надати характеристику застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками під час митного контролю;
- визначити технології митного контролю в пунктах пропуску в контексті застосування системи управління ризиками;
- охарактеризувати митний аудит як форму митного контролю.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері організації та здійснення митного контролю. Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти організація та здійснення митного контролю в умовах реформування ДМС України.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження склали загальнонаукові і спеціальні методи: формально-логічний, аналітико-синтетичний, історичний, системно-логічний, порівняльно-правовий. Аналіз сучасного стану законодавства стосовно особливостей провадження організації та здійснення митного контролю здійснено за допомогою аналітико-синтетичного методу; системно-логічний метод застосовувався при виявленні ознак митного контролю; аналіз різноманітних підходів до визначення організації та здійснення митного контролю у теорії митної справи проведено за допомогою порівняльно-правового методу; економічний аналіз використано для дослідження результатів роботи митних органів; метод узагальнення та формально-логічний метод дозволив сформулювати пропозиції щодо удосконалення процедур організації та здійснення митного контролю в умовах реформування ДМС України.

Практичне значення отриманих результатів дослідження. Отримані результати, рекомендації щодо застосування процедур митного контролю можуть застосовуватися в практичній діяльності митних органів України.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

1.1 Поняття митного контролю та загальні принципи його здійснення

Важливу роль в управлінні публічними фінансами відіграє митний контроль, який має забезпечувати дотримання норм законодавства з питань митної справи та сприяти наповненню доходів бюджету, забезпечуючи позитивний вплив зовнішньої торгівлі на соціально-економічний розвиток держави. Динаміка обсягів зовнішнього товарообороту, повнота і своєчасність нарахування та сплати митних платежів до бюджету, зменшення обсягів контрабандних та контрафактних товарів безпосередньо залежать від ефективності митного контролю, яким забезпечується дотримання митних правил. В сучасних умовах, коли в Україні відбувається розширення та розвиток міжнародного партнерства, що впливає на динаміку обсягів зовнішньої торгівлі і митних платежів, які становлять вагомую частину доходів бюджету, удосконалення митного контролю є одним з головних завдань держави для забезпечення стійкого економічного зростання.

Митний контроль є одним із видів фінансового контролю діяльності суб'єктів господарювання, які ввозять, вивозять, здійснюють транзит, передають, зберігають і використовують товари, що переміщуються між митними територіями.

Митна енциклопедія визначає митний контроль як систему заходів, що здійснюється виключно посадовими особами у межах їх повноважень у строки, формах і за процедурами, що визначені Митним кодексом України (далі – МК України) та Податковим кодексом України (далі – ПК України) та іншими законами України з метою забезпечення додержання суб'єктами

зовнішньоекономічної діяльності митного законодавства та міжнародних угод і договорів України [88].

У спеціальній літературі та в правовому полі України поняття «контроль митних органів» правомірно ототожнюється з поняттям «митний контроль». Основними об'єктами митного контролю, які здійснюють митні органи підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України. Такий контроль передбачає виконання митними органами мінімуму митних формальностей, необхідних для забезпечення додержання законодавства України [88].

За Митним кодексом ЄС: митний контроль – це певні дії митних органів з метою забезпечення правильного застосування митного та іншого законодавства, що регулює ввезення, вивезення, транзит, передачу, зберігання і кінцеве використання товарів, що переміщуються між митною територією Співтовариства та іншими територіями, та наявність і пересування в межах митної території товарів, що не походять з Співтовариства, та товарів, поміщених під режим випуску для внутрішнього споживання [39].

У п. 24 ст. 4 МК України 2012 р. дефініція «митний контроль» формулюється як «сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своїх повноважень з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку» [40].

Проте таке визначення митного контролю наведено у вузькому розумінні, якому не повністю відповідають певні форми, функції, метод та мета його здійснення у зовнішньоекономічній діяльності.

І. Г. Бережнюк зауважує: «Митний контроль – це встановлені дії митних органів щодо товарів та транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон, а також осіб, причетних до такого переміщення, для гарантування реалізації митних правил» [4, с. 15].

Таке твердження визначає митний контроль за формою, тоді як за змістом це, перш за все, – процес встановлення відповідності переміщення товарів, транспортних засобів та фізичних осіб через митний кордон України нормам митного законодавства.

Окремі дії митних органів можуть відбуватися або не відбуватися залежно від їх доцільності в рамках такого процесу. О. П. Гребельник зазначає: «Митний контроль – це сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання норм національних нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку» [14, с. 297]. Зауважимо, що «сукупність заходів», як і «дії митних органів», зазначені попереднім автором, однаково визначають тільки форму митного контролю, а не його економічну сутність.

А.А. Дубініна пише: «Здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, є одним із основних завдань митної справи, покладених на митні органи України» [21, с. 87].

Здійснення митного контролю не просто є основним завданням митної справи, а навіть більше, усі інші завдання митної справи так чи інакше в кінцевому підсумку забезпечують здійснення митного контролю.

Митний контроль – це також функція управління митними операціями підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність з метою забезпечення дотримання вимог нормативно-правових актів з питань державної митної справи та міжнародних договорів України [6].

Митний контроль за своїм змістом включає перевірку порядку та умов переміщення товарів через митний кордон, їх митне оформлення, застосування тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), справляння митних платежів, здійснення перевірок нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидії контрабанді, боротьбу з порушеннями митних

правил, організацію та забезпечення діяльності митних органів й інші контрольні заходи, що здійснюють органи доходів і зборів в межах своєї компетенції, які спрямовані на реалізацію державної політики у сфері ЗЕД.

Категорія митного контролю органічно доповнюється суміжними категоріями, наприклад «постмитний контроль» або «митний аудит» («пост аудит»), введений у науковий обіг дослідниками митної сфери.

У свою чергу О. О. Берзан визначає, що митний аудит – це комплекс взаємопов'язаних заходів, які здійснюються митними органами з метою проведення перевірок діяльності учасників ЗЕД після завершення митного оформлення [5, с. 74].

О. Е. Кудрявцева, В. В. Соловійова та І. В. Соловійової у своїх наукових дослідженнях визначають митний аудит як форму митного контролю, яка є систематичним процесом збору та оцінки відомостей, що були заявлені під час митного оформлення товару, з метою визначення ступеня відповідності цих відомостей законодавству [33, с. 97].

Підтримуємо думку, що однозначно постмитний контроль є однією з форм митного контролю і повинен здійснюватися за принципами здійснення митного контролю.

О. А. Гончарук зазначає, що «митний пост-аудит – система обов'язкових контрольних дій (із застосуванням методів документального та фактичного контролю) з перевірки законності, доцільності, достовірності інформації, наданої суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності, що перевіряється під час здійснення митного контролю, а також законності та правильності дій посадових осіб (представників) суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності» [12, с. 166].

І. В. Співак зазначає, що «митний постаудит – перевірка діяльності учасників зовнішньоекономічної діяльності, що здійснюється після завершення митного оформлення» [78, с. 148].

Відповідно до визначення Л. М. Івашової, Т. С. Єдинак та В. Ю. Єдинак, «митний пост-аудит є різновидом зовнішнього загальнодержавного

контролю, що здійснюється спеціальними органами державної влади – митними органами – після завершення процедури митного контролю та митного оформлення випущених в обіг товарів» [31, с. 16].

Оскільки постмитний контроль є однією з форм митного контролю, то не можна трактувати його як вид загальнодержавного контролю, який здійснюється після завершення процедури митного контролю. Підтримуємо думку Є. П. Луцької про те, що митний аудит є невід’ємною частиною системи митного контролю (адміністрування), що являє собою комплекс взаємопов’язаних заходів, що здійснюються митними органами з метою проведення перевірок діяльності учасників зовнішньоекономічної діяльності після завершення митного оформлення [37].

Досить обґрунтованою та змістовною є також позиція дослідника-економіста Ю. А. Ломейко, який у своєму дисертаційному дослідженні доводить, що митний контроль є одночасно: 1) складовою державного фінансового контролю; 2) інструментом реалізації митної політики; 3) функцією державного управління, наголошуючи при цьому, що поділ фінансової політики на бюджетну, податкову, митну, валютну та грошово-кредитну є передумовою відповідного розмежування державного фінансового контролю на контроль та аудит в бюджетному процесі, податковий контроль, митний контроль, валютний контроль та банківський нагляд, оскільки державний фінансовий контроль є інструментом фінансової політики. Це зумовлює необхідність поділу митного контролю за часом проведення на попередній, поточний та наступний, як це передбачено для державного фінансового контролю загалом [35].

Митний контроль здійснюється виключно митними органами. Митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України. Митний контроль у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється відповідно до типових технологічних схем митного контролю, що затверджуються Кабінетом Міністрів України (далі – КМУ). На підставі

міжнародних договорів України у пунктах пропуску через державний кордон України може здійснюватися спільний митний контроль з митними органами суміжних держав (ст. 328 МК України – спільні пункти пропуску) [40].

З метою підвищення ефективності митного контролю митні органи взаємодіють з іншими державними органами, що здійснюють контроль під час переміщення товарів через митний кордон України, з учасниками зовнішньоекономічної діяльності, уповноваженими економічними операторами, іншими особами, діяльність яких пов'язана із здійсненням зовнішньої торгівлі, та з їх професійними об'єднаннями (асоціаціями).

Порядок визначення форми та обсягів контролю, достатнього для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи та міжнародних договорів України при митному оформленні та після його завершення, здійснюється на підставі результатів системи управління ризиками й регулюється ст. 320 МК України (про, що нами буде наголошено у аступних розділах дослідження).

Завершуючи питання аналізу поняття митного контролю наголосимо на його вихідних принципах. Адже принципи є підставою права, містяться у його змісті, виступають як орієнтири у формуванні права, відображають сутність права та основні його зв'язки, що реально існують у правовій системі. У принципах зосереджено світовий досвід розвитку права, досвід цивілізації [76, с. 221].

Традиційно, з метою розроблення поняття принципів здійснення митного контролю розглянемо ознаки таких принципів. Отже до ознак поняття принципів здійснення митного контролю для регулювання розглядуваного виду суспільних відносин на основі попередньо проведеного аналізу праць вчених юристів, міжнародних актів та національного законодавства відносимо такі: нормативність, загальність та економічність.

Ознаки вироблені юридичною наукою що характеризують поняття правовий принцип – фундаментальний характер; законність; відкритість; необхідність нормативного закріплення, принцип – «ідея»; принцип –

«положення» [82 с. 13-24]. Як справедливо зазначено Т.І. Фулей: «...принципам права притаманні ознаки, котрі властиві праву в цілому (нормативність, об'єктивна визначеність, фіксація у зовнішніх формах права, забезпеченість) [89, с. 7].

Ознаки, що впливають із налізу міжнародних актів та національного законодавства – відповідність міжнародним нормам та національному законодавству; законність; забезпечення прав і свобод громадян (забезпечення охорони персональних даних).

Такими вихідними принципами з нашої точки зору виступають принципи: законності митного контролю; забезпечення прав і свобод декларантів; вибірковість митного контролю (форми та обсяги контролю, достатнього для забезпечення додержання законодавства з питань державної митної справи та міжнародних договорів України при митному оформленні, обираються митницями (митними постами) на підставі результатів застосування системи управління ризиками.) та принцип здійснення митного контролю виключно митними органами (не допускаються визначення форм та обсягів митного контролю іншими органами державної влади, а також участь їх посадових осіб у здійсненні митного контролю).

Підсумовуючи наголосимо на таких принципових положеннях:

1. Митний контроль – це адміністративно-правова діяльність спеціально-уповноважених органів влади (сьогодні це органи Державної фіскальної служби України до моменту «перезапуску» ДМСУ), які провадять сукупність заходів, що здійснюються в межах своїх повноважень з метою забезпечення додержання норм МК України, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

2. Вихідними принципами митного контролю виступають: *законність* митного контролю; *забезпечення прав і свобод декларантів*; *вибірковість* митного контролю та принцип здійснення митного контролю виключно митними органами.

1.2 Загальна характеристика системи здійснення митного контролю

Митний контроль передбачає виконання митними органами мінімуму формальностей, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи. Ці формальності складають окрему систему дій.

Користування та/або розпорядження товарами, транспортними засобами комерційного призначення, які перебувають під митним контролем, забороняється, крім випадків, передбачених МК України та іншими законами України [40].

Митний контроль розпочинається:

у разі ввезення на митну територію України - з моменту перетинання товарами, транспортними засобами комерційного призначення митного кордону України.

у разі вивезення за межі митної території України - з моменту пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного оформлення та їх декларування [40].

Митний контроль закінчується:

у разі ввезення на митну територію України - після закінчення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму;

у разі вивезення за межі митної території України - після здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму [40].

Операції з товарами, транспортними засобами комерційного призначення, митне оформлення яких не закінчено, обмежується. За письмовою заявою власника товарів або уповноваженої ним особи та з дозволу митного органу можуть здійснюватися:

- навантаження, вивантаження, перевантаження;
- усунення пошкоджень упаковки, розпакування, упакування, перепакування;
- зважування та визначення інших істотних характеристик товарів;
- взяття проб та зразків;
- зміна ідентифікаційних знаків чи маркування;
- заміна транспортного засобу комерційного призначення (ст. 325 МК України) [40].

Митні органи України визнають митні забезпечення митних служб інших держав, а також визнають як митні забезпечення ідентифікаційні пристрої та інші забезпечення якщо немає сумнівів у їх надійності.

Засоби забезпечення ідентифікації можуть змінюватися чи знищуватися тільки митними органами або з їх дозволу іншими органами, крім випадків форс мажорних обставин.

У разі потреби для участі у здійсненні митного контролю можуть залучатися спеціалісти та експерти. Спеціалісти та експерти, які залучаються до участі у здійсненні митного контролю, мають право на відшкодування витрат, пов'язаних з їхньою участю у здійсненні митного контролю, за ними зберігається середня заробітна плата за місцем роботи на час такої участі. Відшкодування зазначених витрат здійснюються за рахунок коштів державного бюджету в порядку, що визначається центральним органом виконавчої влади з питань державної митної справи. За власним бажанням залучення спеціалістів та експертів може здійснювати декларант. У такому разі відшкодування витрат, пов'язаних з участю спеціалістів та експертів у здійсненні митного контролю, здійснюється декларантом (власником товару та/або транспортного засобу).

Зона митного контролю (ЗМК) – місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні формальності [40].

Зони митного контролю створюються на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до МК України. Порядок створення зон митного контролю визначається центральним органом виконавчої влади з питань державної митної справи.

Зони митного контролю можуть бути постійними або тимчасовими. Постійні ЗМК створюються у разі регулярного розміщення на їх території товарів, що підлягають митному контролю. Тимчасові ЗМК утворюються на час здійснення митного контролю.

ЗМК створюються митним органом, в зоні діяльності якого вони розташовуються, за погодженням:

- у пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення - з відповідним органом охорони державного кордону;

- у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон для морського, річкового, повітряного та залізничного сполучення - з відповідним органом охорони державного кордону та адміністрацією морських і річкових портів, аеропортів та залізничних станцій;

- у межах прикордонної смуги на державному кордоні - з відповідним органом охорони державного кордону;

- у морських і річкових портах, аеропортах, на залізничних станціях, територіях підприємств - з адміністрацією портів, аеропортів, залізничних станцій та підприємств;

- на територіях вільних митних зон промислового типу - з відповідним органом управління цієї зони;

на будь-якій ділянці місцевості в межах митної території України - самостійно.

ЗМК утворюється шляхом підписання керівником митного органу або особою, на те уповноваженою. Додатком до Рішення про створення постійної ЗМК є план-схема з позначенням меж ЗМК. Для тимчасових ЗМК план-схема розробляється у випадках, коли неможливо однозначно вказати (описати) межі ЗМК у Рішенні.

Межі ЗМК позначаються знаками прямокутної форми, на синьому фоні яких білим кольором виконано написи українською та англійською мовами відповідно - "Зона митного контролю" та "Customs control zone".

Режим зони митного контролю – це встановлені законодавством України з питань державної митної справи приписи, заборони та/або обмеження щодо перебування в зоні митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення та громадян, розташування в ній споруд та об'єктів, а також проведення у цій зоні господарських робіт.

Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, громадян, які не перетинають митний кордон України, а також посадових осіб державних органів, які не здійснюють вказані вище види контролю, відбуваються з дотриманням режиму зони митного контролю і допускаються тільки з письмового дозволу керівника відповідного митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, а в зонах митного контролю, розташованих у пунктах пропуску через державний кордон України, крім того, за погодженням з начальником відповідного органу охорони державного кордону [40].

Посадові особи, яким надається доступ у ЗМК, можуть перебувати в ній тільки в межах, необхідних для виконання своїх прямих службових обов'язків. Такі посадові особи не повинні мати при собі товарів, вивезення або ввезення яких на митну територію України заборонено чи обмежено законодавством України.

Забезпечення схоронності товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, дотримання режиму зони митного контролю, забезпечення безпеки громадян, законності та правопорядку у зоні митного контролю покладаються на відповідні митні органи. Митні органи у межах своїх повноважень, визначених МК України, мають право застосовувати примусові заходи до порушників режиму зони митного контролю [40].

Особи, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи провадять діяльність, контроль за якою покладено на митні органи, зобов'язані надавати митним органам документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю, в усній, письмовій та/або електронній формі. Митні органи мають право вимагати від зазначених осіб тільки ті документи та відомості, які необхідні для здійснення митного контролю та встановлені МК України.

Документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, подаються митному органу українською мовою, офіційною мовою митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування. Митні органи вимагають переклад українською мовою документів, складених іншою мовою, ніж офіційна мова митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування, тільки у разі, якщо дані, які містяться в них, є необхідними для перевірки або підтвердження відомостей, зазначених у митній декларації. У такому разі декларант забезпечує переклад зазначених документів за власний рахунок [40].

Відомості з офіційних документів, наданих для митного контролю та/або митного оформлення, не потребують додаткового підтвердження. Правоохоронні органи, фінансові установи, податкові та інші контролюючі органи України відповідно до законодавства на письмові запити митних

органів або з власної ініціативи інформують митні органи про наявні відомості, необхідні для здійснення митного контролю.

Під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України декларант, уповноважена ним особа або перевізник залежно від виду транспорту, яким здійснюється перевезення товарів, надають митному органу в паперовій або електронній формі такі документи та відомості (ст. 335 МК України) [40]:

1) при перевезенні автомобільним транспортом:

- документи на транспортний засіб, зокрема ті, що містять відомості про його державну реєстрацію (національну належність);

- транспортні (перевізні) документи (міжнародні товаротransпортні накладні);

- визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

- комерційні документи (за наявності) на товари, що перевозяться, які містять відомості, зокрема, про найменування та адресу перевізника, найменування країни відправлення та країни призначення товарів, найменування та адреси відправника (або продавця) та отримувача товарів;

- відомості про кількість вантажних місць та вид упаковки;

- найменування товарів;

- вага бруто товарів (у кілограмах) або об'єм товарів (у метрах кубічних), крім великогабаритних вантажів [40];

2) при перевезенні залізничним транспортом:

- транспортні (перевізні) документи;

- передатну відомість на залізничний рухомий склад;

- документ, що засвідчує наявність припасів (за наявності припасів);

- визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

- комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться;

Підприємства, що переміщують товари через митний кордон України, у присутності посадової особи митного органу складають акти про невідповідність цих товарів відомостям, зазначеним у документах, необхідних для здійснення їх митного контролю, про пошкодження товарів, їх упаковки чи маркування або про їх втрату. Форма акта встановлюється центральним органом виконавчої влади з питань державної митної справи. При переміщенні товарів через митний кордон залізничним транспортом митному органу замість акта про невідповідність може подаватися комерційний акт.

Невідповідність фактичних вагових характеристик товарів відомостям, зазначеним у товаросупровідних документах, пов'язана з особливостями транспортування, зберігання, специфічними характеристиками певних товарів, допускається в межах норм природного убутку та норм списання втрат таких товарів відповідно до законодавства України.

Незалежно від виду транспорту, яким здійснюється переміщення товарів, під час прибуття товарів у пункт пропуску через державний кордон України надаються документи (відомості) або їх реквізити, у тому числі засобами інформаційних технологій (або у вигляді електронного документа), які підтверджують дотримання заборон та/або обмежень згідно із законами України щодо пропуску товарів через митний кордон України, крім тих, що необхідні виключно для поміщення товарів у митний режим.

Разом з митною декларацією митному органу подаються рахунок або інший документ, який визначає вартість товару, та, у випадках, встановлених МК України, декларація митної вартості. У встановленому МК України порядку в митній декларації декларантом або уповноваженою ним особою зазначаються відомості про:

- документи, що підтверджують повноваження особи, яка подає митну декларацію;

- зовнішньоекономічний договір (контракт) або інші документи, що підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами;

- транспортні (перевізні) документи;

- комерційні документи, наявні у особи, яка подає декларацію;

- у разі необхідності - документи, що підтверджують дотримання заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

- документи, що підтверджують дотримання обмежень, які виникають у зв'язку із застосуванням захисних, антидемпінгових та компенсаційних заходів (за наявності таких обмежень);

- у випадках, передбачених МК України, - документи, що підтверджують країну походження товару;

- у разі необхідності - документи, що підтверджують сплату та/або забезпечення сплати митних платежів;

- у разі необхідності - документи, що підтверджують право на пільги із сплати митних платежів, на застосування повного чи часткового звільнення від сплати митних платежів відповідно до обраного митного режиму;

- у разі необхідності - документи, що підтверджують зміну термінів сплати митних платежів;

- у разі необхідності - документи, що підтверджують заявлену митну вартість товарів та обраний метод її визначення відповідно до Митного кодексу України [40].

У випадках, коли з причин, визнаних митним органом обґрунтованими, окремі документи не можуть бути представлені разом з митною декларацією, дозволяється подання таких документів протягом часу, що визначається центральним органом виконавчої влади з питань державної митної справи.

Підсумовуючи наголосимо на таких принципових положеннях:

1. Сучасний етап організації та здійснення митного контролю заснований на застосуванні системи управління ризиками – оцінка ризику

шляхом аналізу (у тому числі з використанням інформаційних технологій) поданих документів.

2. Враховуючи вищесказане, пропонується митний контроль інтерпретувати в загальну, інформаційну, багаторівневу систему, для якої розробити єдиний, уніфікований програмно-інформаційний комплекс. Це дозволить вдосконалити результативність та ефективність митних процедур. Також такий підхід дозволить вести оцінювання ефективності митних процедур. Зважаючи на сучасний стан інформаційного забезпечення митних органів України, можна зробити висновок, що більшість систем застарілі та не проходили модернізацію.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

2.1. Організація роботи щодо здійснення митного контролю в Україні

З розвитком суспільних відносин, пов'язаних із впровадженням європейського законодавства, виникають проблеми, які відіграють важливу роль щодо здійснення митного контролю в Україні. Стратегічний вибір України на користь євроінтеграційного курсу є не просто одним із напрямів зовнішньополітичної діяльності, а важливим засобом та орієнтиром внутрішньої трансформації суспільства з іншими державами.

Протягом останніх років ДФС України провадиться робота щодо вдосконалення чинного митного законодавства України та наближення його до законодавства ЄС, впровадження і поширення практики використання сучасних електронних систем і технологій під час здійснення митних формальностей, скорочення часу проходження товарів через митний кордон України, мінімізацію впливу людського фактору, оптимізацію контрольних процедур та, як наслідок, збільшення надходжень до державного бюджету, зокрема забезпечено:

реалізацію заходів з організації митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України;

удосконалення порядків виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України;

розробку пропозицій щодо впровадження спрощених митних процедур відповідно до законодавства;

створення умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшенню товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;

координацію роботи митниць ДФС із забезпечення повноти та своєчасності виконання митних формальностей, контролю за дотриманням встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України, з інших питань здійснення митної справи.

В рамках зазначених вище ініціатив:

здійснено заходи, спрямовані на запровадження спільного контролю із компетентними органами суміжних держав;

проведено заходи, спрямовані на виконання Плану заходів щодо реалізації Концепції інтегрованого управління кордонами, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 1149-р, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.08.2016 №626-р;

проведено роботу щодо відновлення отримання ДФС попередньої інформації про пасажирів, імпорتنі та транзитні вантажі, які перевозяться повітряними суднами;

реалізовано положення Закону України від 06 вересня 2018 року № 2530-VIII «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму «єдиного вікна» та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України», запроваджено в повному обсязі застосування заходів офіційного контролю при митному контролі та оформленні під час ввезення товарів на митну територію України та транзиті;

забезпечено активну участь у розробці та реалізації положень Закону України від 08 листопада 2018 року № 2612-VIII «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо ввезення транспортних засобів на митну територію України», Тимчасового порядку виконання митних формальностей під час здійснення митного оформлення транспортних засобів для їх вільного обігу на митній території

України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2018 року № 1077, спрямованих на врегулювання питань митного оформлення транспортних засобів громадян, ввезених у митному режимі тимчасового ввезення або транзиту;

на виконання зобов'язань щодо імплементації до національного законодавства України положень Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами від 20 травня 1978 року та Конвенції про єдиний режим транзиту від 20 травня 1987 року забезпечено участь фахівців у розробці відповідних проектів нормативно-правових актів.

Структура митних органів відповідно до чинного законодавства зображено на рис.2.1.

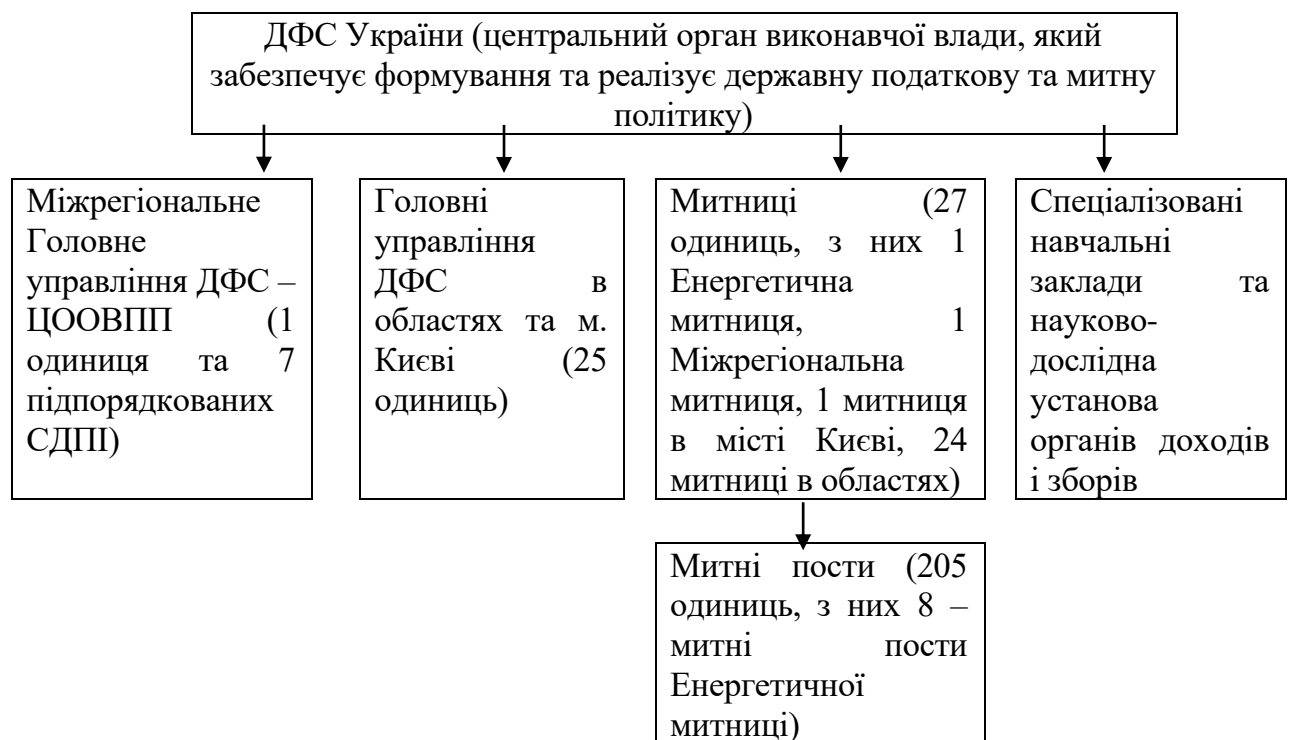

Рис.2.1. Структура органів митного контролю в Україні

Джерело: складено за даними [24].

Зауважимо, що в сучасних умовах, коли постійно відбувається реорганізація митних і податкових органів, додаткового вивчення потребує питання здійснення окремих видів митного контролю підрозділами ДФСУ. На

рівні апарату ДФСУ до підрозділів, відповідальних за здійснення митного контролю, належать: 1) Департамент організації митного контролю; 2) Департамент адміністрування митних платежів; 3) Департамент боротьби з митним правопорушеннями; 4) Департамент аудиту.

Протягом 2015–2018 років відбувалося скорочення як чисельності працівників митниць ДФС, так і кількості їх підрозділів, які безпосередньо реалізують митну політику. Так, чисельність працівників за два роки скоротилась на 10 %, кількість митних постів – на 15 %, пунктів пропуску – на 2 %. Такі структурні зміни передусім пов'язані з втратою контролю над частиною державного кордону України в районі проведення антитерористичної операції, а також суттєвим скороченням обсягів торгівлі (пасажиропотоку) з Російською Федерацією. Водночас розвиток і збільшення кількості об'єктів інфраструктури зумовлені переорієнтацією вітчизняної зовнішньої торгівлі на ринки Європи та Азії і формуванням нових логістичних схем доставки товарів.

Зазначимо, що відповідно до чинного законодавства, за офіційними даними, проведення документальних перевірок дотримання суб'єктами господарювання митного законодавства належить до функцій Департаменту аудиту. Водночас управління аудиту, підпорядковані даному департаменту, входять до складу ГУ ДФС та ЦООВПП. Управління організації митного контролю, управління адміністрування митних платежів, управління боротьби з митними правопорушеннями, підпорядковані відповідним департаментом апарату ДФСУ, входять до структури митниць.

Попередній і поточний митний контроль здійснюється безпосередньо митницями та в їх складі митними постами. Водночас митний постаудит проводиться підрозділами аудиту в складі ГУ ДФСУ та ЦООВПП. На нашу думку, такий поділ функцій структурних органів ДФСУ в частині проведення різних видів митного контролю також створює ризики незацікавленості посадових осіб митниць та митних постів як митного постаудиту, а отже – ризики недосконалого рівня запобігання митним порушенням при здійсненні

попереднього та поточного митного контролю. Тобто, існує ризик, що посадові особи митниць можуть бути здебільшого зацікавлені в кількісних показниках роботи, тоді як оцінка якості митного декларування та митного оформлення може бути здійснена під час проведення підрозділами аудиту ГУ ДФСУ та ЦООВПП митного постаудиту.

Відповідно до статті 494 Митного кодексу про кожний випадок виявлення порушення митних правил (далі – ПМП) уповноважена посадова особа органу доходів і зборів, яка виявила таке порушення, невідкладно складає протокол. Результати правоохоронної діяльності митниць ДФС упродовж періоду аудиту свідчать про сталу динаміку кількості виявлених митницями ПМП (таблиця 2.1). Водночас кількість справ з фактично вилученими предметами правопорушень у 2017 році скоротилась на 6,8 відс. порівняно з 2016 роком, а вартість таких предметів – на 2,7 відсотка. Розбіжність між загальною кількістю складених протоколів про ПМП і розглянутими митницями та переданими до суду справами утворилася у зв'язку з наявністю нерозглянутих справ за попередні роки, оскільки процес їх розгляду тривалий.

Таблиця 2.1

Стан розгляду складених митницями ДФС протоколів про ПМП, тимчасове вилучення предметів правопорушень, застосування адміністративних стягнень за справами про ПМП протягом 2016–2018 років

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Всього
1	2	3	4	5
Складено протоколів про ПМП:				
кількість	17808	23235	23996	65039
на суму млн грн.	1800	2000	1990	5790
Тимчасово вилучено предмети правопорушень:				
справ	8531	7952	7880	24363
на суму	646,5	628,0	524,8	1799,3
Розглянуто митницями справ про ПМП	7004	12839	12744	32587
Застосовано митницями адміністративне стягнення у вигляді штрафу на суму	615,6	556,0	292	1463,6

Продовж.табл.2.1

1	2	3	4	5
Передано справ про ПМП до суду:				
кількість	9711	8828	7904	26443
на суму	1770,0	1900,0	1920	5590
Прийнято рішення судом:				
конфіскація предметів правопорушень на суму	898,5	357,0	362,8	1618,3
накладено штрафів на суму	830,0	302,0	340	1472

Джерело: [24].

Безпосередньо митницями ДФС протягом 2016–2018 років розглянуто 65039 справ про ПМП та застосовано адміністративних стягнень у вигляді штрафів на суму понад 1,4 млрд. гривень. Отже, якщо кількість розглянутих митницями ДФС справ про ПМП протягом 2018 року збільшилась у 1,8 раза до показника 2015 року, то застосування ними адміністративних стягнень у вигляді штрафів, навпаки, зменшилось майже вдвічі, а показник штрафів за 2018 рік становить лише 40% від застосованих адміністративних стягнень 2016 року. Різке зменшення сум накладених штрафів спостерігається й за рішеннями суду.

Одна з причин різної динаміки розглянутих протоколів і сум застосованих адміністративних стягнень протягом 2016–2018 років – збільшення кількості тимчасового ввезення і транзиту транспортних засобів та складених протоколів про порушення резидентами порядку транзиту транспортних засобів (порушення статті 470 Митного кодексу), кількість яких протягом 2018 року збільшилась у 2,4 раза порівняно з кількістю протоколів за 2016 рік. Аналіз фактичних надходжень (стягнень) до державного бюджету штрафів засвідчує, що протягом 2016–2018 років із застосованих митницями ДФС штрафів до державного бюджету загалом надійшло лише 5 відс. нарахованих, а за рішеннями суду – 4 відсотки.

Найчастіше до адміністративної відповідальності за вчинення ПМП

притягаються громадяни-резиденти, посадові особи підприємств-резидентів. У разі накладення значної суми штрафів унеможлиблюється вжиття заходів щодо їх стягнення з таких осіб. Якщо штрафи добровільно не сплачені, то примусове виконання постанов у справах про порушення митних правил зводиться до фіксування державними виконавцями факту відсутності майна, належного особі-правопорушнику, яке може бути стягнуто.

Отже, діюча процедура примусового виконання постанов у справах про порушення митних правил, а також визначення обов'язків щодо добровільної сплати таких стягнень є недосконалою. Як наслідок, заходи, вжиті органами ДФС і державної виконавчої служби протягом дослідженого періоду щодо стягнення адміністративних штрафів за порушення митних правил, були неефективними і малорезультативними.

Зазначене обумовлює необхідність розробки заходів, що сприятимуть посиленню контролю за виконанням повноважень органами державної фіскальної служби у сфері державної митної справи та боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства.

2.2. Дослідження технічних та спеціальних засобів здійснення митного контролю

Найбільш перспективними методами здійснення митного контролю в умовах реформування ДФС України виступає застосування різноманітних технічних засобів та систем інтелектуального відеоконтролю. Ці засоби митного контролю доповнюють систему забезпечення контролю на державних кордонах, яка функціонує у ДПСУ. Ефективність зазначених методів митного контролю доведена новою організаційною структурою ДФС України.

Використання технічних засобів, як зазначено в МК України, здійснюється з метою скорочення часу проведення митного контролю та підвищення його ефективності. Таке застосування повинно бути безпечним

для життя і здоров'я людини, тваринного та рослинного світу і не завдавати шкоди товарам, транспортним засобам. Питанням використання технічних засобів у митній справі при здійсненні митного контролю приділено увагу лише у декількох монографіях та посібниках [18].

Основні технічні засоби митного контролю, виходячи з їх призначення, розподіляються за наступними категоріями:

- технічні засоби, призначені для пошуку предметів контрабанди та порушень митних правил;
- технічні засоби, що використовуються для ідентифікації виявлених предметів контрабанди і порушень митних правил, а також для визначення кількісних та якісних характеристик товарів;
- технічні засоби забезпечення візуального спостереження і контролю;
- технічні засоби, що застосовуються при документуванні виявлень предметів контрабанди і порушень митних правил [19].

Технічні засоби, призначені для пошуку предметів контрабанди та порушень митних правил

Засоби рентгенівського інтроскопічного контролю є одними із основних та найбільш ефективних технічних засобів контролю. Принцип їх дії полягає у тому, що випромінювачі рентгенівських апаратів перетворюють електричну енергію в рентгенівське випромінювання. Використання засновано на зменшенні інтенсивності рентгенівського випромінювання при проходженні його через речовину внаслідок взаємодії з цією речовиною. Залежно від щільності, складу речовини, її товщини та характеру випромінювання, втрати енергії випромінювання різні. Тому при проходженні рентгенівських променів через предмет, інтенсивність випромінювання буде нести інформацію про характеристики цього предмету.

У транспортерних рентгенівських апаратах, які є найбільш розповсюдженим типом рентгенівських засобів митного контролю, зображення предмету в одній із проекцій отримують шляхом сканування

предмету вздовж лінійки спеціальних рентгенівських детекторів (декілька сотень датчиків).

Блок пам'яті дозволяє зберігати інформацію про зображення предмета та здійснювати її обробку впродовж тривалого часу після короткочасної дії рентгенівського випромінювання. За цей час не встигає зруйнуватися навіть світлочутливий шар фотоплівки. В митній системі України найбільш розповсюджені рентгенівські апарати відомих світових виробників – Rapiscan та Linescan [60].

Рентгенівські апарати можуть з успіхом використовуватися для оперативного виявлення заборонених вкладень у предметах та вантажах, які перетинають митний кордон. При цьому, тільки вони можуть дати найбільш достовірну інформацію про наявність прихованих вкладень за дуже короткий час. Крім транспортерних рентгенівських апаратів, призначених для контролю ручної поклажі та багажу, застосовуються мобільні та стаціонарні рентгенівські комплекси, призначені для контролю вантажних автомобілів та контейнерів. Детектори мають високу ефективність використання при обстеженні важкодоступних місць (колеса та двері автомобілів, порожнечі стінок у залізничних вагонах та ін.).

Аудитом Рахункової палати встановлено, що митні пости і пункти пропуску жодної із перевірених митниць ДФС не забезпечені в повному обсязі технічними засобами, передбаченими Типовими нормами № 45. При цьому митні органи не укомплектовані як високотехнологічним обладнанням (сканери, детектори різних типів (наркотичних та вибухових речовин, дорогоцінних каменів, дорогоцінних металів), цифрові фотоапарати тощо), так і більш простим обладнанням (автомобільні ваги, набори дзеркал, щупів тощо).

Наприклад, митні пости і пункти пропуску, підпорядковані Харківській митниці ДФС, мали незабезпечену потребу в такому обладнанні: рентгенотелевізійні апарати (різних типів) – 15 од., експрес - аналізатор наркотичних речовин – 1 од., цифрові фотоапарати і відеокамери – 3 од.,

детектор дорогоцінного каміння – 10 од., детектор дорогоцінних металів – 10 од., детектор вибухових речовин – 5 од., ваги автомобільні – 5 од., інспекційно- оглядові комплекси для контролю вантажних автомобілів та контейнерів – 3 од., інспекційно-оглядовий комплекс для контролю залізничних вагонів – 5 од, телевізійна система оперативного спостереження у важкодоступних місцях – 9 од., ручний сканер прихованих порожнеч – 5 од., комплект оглядових дзеркал – 24 од., комплект щупів – 11 одиниць [27].

Неналежне забезпечення митних органів технічними засобами контролю негативно впливало не лише на якість і своєчасність надання митних послуг, а й створювало корупційні ризики та небезпеку ввезення на територію України або вивезення з України заборонених (наркотичні речовини, зброя), а також контрабандних товарів [27].

Перспективним є запровадження систем інтелектуального відеоспостереження, які за допомогою спеціальних повідомлень інформують оператора про можливі ризики та нестандартні ситуації - відхилення об'єктів, що знаходяться в полі зору відеокамер від встановлених напрямків та траєкторій руху, поява об'єктів з особливими габаритами та інші події.

Враховуючи євроінтеграційні процеси, учасником яких є Україна та зважаючи на прагнення української держави не відставати від світових тенденцій розвитку, сьогодні на часі актуальними є питання впровадження передових технологій у сфері національної безпеки, зокрема у митній сфері.

На сьогодні 15 автомобільних пунктів пропуску на державному кордоні України обладнані камерами відеоспостереження із можливістю передачі даних до інформаційного центру ДФС України. Всього у автомобільних пунктів пропуску на державному кордоні України змонтовано 570 відеокамер.

Одним із першочергових завдань, покладених на ДФС України є забезпечення у ДФС та її територіальних органах безпеки діяльності, а також державних службовців та працівників від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням ними службових обов'язків [54].

На виконання цього завдання ДФС України створює перспективну СІВК в АПП на ДКУ, що забезпечить здійснення послідовного контролю за проходженням митних процедур ТЗ комерційного призначення, в межах контрольованих територій АПП в режимі «реального часу».

Першим кроком у правовому регулюванні захисту прав осіб під час збору та обробки даних засобами відеоконтролю та відеоспостереження стало визначення принципів щодо захисту осіб відносно збору та обробки даних засобами відеоконтролю та відеоспостереження. Ці основоположні принципи були затверджені Європейським Комітетом з питань правової співпраці Ради Європи 20-23 травня 2003 р. [32].

Відтак, через призму затверджених основоположних принципів Комітетом Міністрів Ради Європи вироблено Рекомендації № 87 (15) щодо використання персональних даних у секторі поліції [71]:

1) діяльність із ведення відеоспостереження повинна бути справедливою і законною, спрямована на досягнення обґрунтованих конкретних та недвозначних цілей. Персональні дані, зібрані засобами відеоконтролю та відеоспостереження, в подальшому не повинні оброблятися у спосіб, несумісний з цілями, задля яких вони були зібрані;

2) відеоспостереження повинно вестись лише у разі, якщо, залежно від обставин, не можна досягнути мети іншими заходами, які у меншій мірі втручаються у приватне життя осіб, та якщо тільки альтернативні заходи не призведуть до непропорційних витрат;

3) з метою не допущення будь-яких ненавмисних та невинуватих порушень прав та свобод суб'єктів даних, наприклад, права на вільне пересування, та гарантування недоторканості особи, її приватного життя, навіть у публічних місцях, – необхідно використовувати відеоспостереження у адекватний спосіб, доречно та без надмірного застосування щодо визначених та чітких завдань пошуку в певних справах, де очевидна потреба цього;

4) якщо мета відеоспостереження не передбачає можливості ідентифікації осіб, відеоспостереження повинно відбуватися у спосіб, який не дозволяє ідентифікувати осіб;

5) необхідно запобігати необов'язковим індексаціям, співставленню та зберіганню зібраних персональних даних. Якщо доведено необхідність збереження даних, то слід мати на увазі, що як тільки ці дані вже не будуть необхідними для визначених та конкретних завдань слідчих дій, – ці дані мають бути знищені;

6) необхідно утримуватись від заходів відеоспостереження, якщо обробка персональних даних може призвести до дискримінації певних суб'єктів персональних даних чи груп суб'єктів персональних даних виключно на підставі їх політичних переконань, віросповідання, здоров'я чи сексуального життя, расового або етнічного походження;

7) належним чином повинна забезпечуватись поінформованість суб'єкта персональних даних про те, що відбувається ведення відеоспостереження, а також наочність мети відеоспостереження та назви контролера (в розумінні українського законодавства – володільця бази персональних даних). Інша інформація, враховуючи певні обставини, надається суб'єкту персональних даних, якщо це необхідно для забезпечення справедливого процесу отримання персональних даних та не перешкоджає досягненню мети відеоспостереження;

8) протягом терміну зберігання даних повинна забезпечуватись реалізація права суб'єкта персональних даних на доступ до своїх даних, й там, де доречно, право на виправлення, блокування та/або знищення персональних даних, якщо тільки це не спричинятиме непропорційних витрат;

9) повинні вживатися усі технологічні та організаційні заходи, необхідні для захисту цілісності зібраної інформації;

10) у разі зберігання поліцією персональних даних автоматичними засобами, отримані шляхом ведення відеоспостереження, крім зазначених

принципів повинні враховуватися принципи Рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи № 87 (15) щодо використання персональних даних у секторі поліції;

11) обмеження використання систем відеоспостереження на робочих місцях повинно обґрунтовуватися лише організаційними та виробничими вимогами або заради професійної безпеки. Ця система не повинна спрямовуватися на систематичне спостереження якості та кількості здійснюваної особою діяльності на робочому місці;

12) працівники або їх представники повинні отримувати відповідну інформацію чи консультації до запровадження або пристосування систем відеоспостереження. Якщо консультації виявляють можливість порушення права працівників на недоторканість приватного життя людини та права на повагу її гідності, необхідним є досягнення домовленості про застосування систем відеоспостереження. В разі судового процесу або зустрічного позову працівники можуть використовувати дані записів відеоспостереження;

13) якщо персональні дані записуються та зберігаються, це повинно здійснюватися, по-можливості, у спосіб, що дозволяє суб'єктам даних реалізовувати їх право доступу до інформації згідно законодавства щодо захисту даних без права отримання інформації про інших осіб [71].

На нашу думку, вищенаведені Рекомендації доцільно взяти за основу та розробити вимоги до діяльності ДФС України щодо охорони персональних даних осіб під час здійснення відеоконтролю в автомобільних пунктах пропуску на Державному кордоні України.

Застосування інформаційних технологій у митній справі відповідає вимогам і міжнародної митної спільноти та зафіксовано у:

– Міжнародній Конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур, що передбачає максимальне практичне використання інформаційних технологій, розглядаючи їх як один із принципів митного оформлення, реалізація якого сприяє спрощенню та гармонізації митних процедур; установлює стандартне правило використання інформаційних

технологій і засобів електронних комунікацій для вдосконалення митного контролю [41];

– Рамкових стандартах безпеки та спрощення торгівлі, що містять дві «опори» митної діяльності: «Система угод між митними адміністраціями» та «Партнерські відносини між митними службами та підприємницькою спільнотою», що гарантують розуміння та оперативне застосування на міжнародному рівні. Практично всі ці стандарти прямо чи опосередковано передбачають застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для їх ефективної реалізації [69];

– Митних прототипах ЄС, зокрема «Border and inland control», «Information and communication technology», ключові показники яких націлені на використання та розвиток інформаційних та обслуговуючих технологій [97];

– Угоді про асоціацію України та ЄС, зокрема положенням викладеним у ст. 3 Розділу I «Загальні принципи», ст. 459 Розділу VI «Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством» [86].

Слід зазначити, що застосування інформаційних технологій у митній справі України та створення відповідного середовища розпочалося ще з 1992 року, з часів становлення ДФС України та побудови ЄАІС, багатофункціональної інтегрованої автоматизованої системи, що забезпечує інформаційну підтримку та супроводження митної справи в Україні і становить сукупність кількох взаємопов'язаних інформаційних систем та програмно-інформаційних комплексів [57].

Однією із складових ЄАІС ДФС України є СВК. Основною метою створення СВК стало підвищення ефективності митної безпеки, попередження як навмисних, так і випадкових дій посадових та інших осіб, недопущення виникнення різних позаштатних ситуацій, надзвичайних пригод, аварій і інцидентів при проведенні митних процедур та максимальне зниження негативних наслідків при заподіянні шкоди.

Основними завданнями СВК визначається:

- контроль за переміщенням товарів та транспортних засобів комерційного призначення в межах контрольованих територій в режимі «реального часу» шляхом зчитування номерних знаків транспортних засобів та причепів при в'їзді/виїзді до/з контрольованої території та фіксації переміщення товарів та транспортних засобів контрольованою територією за допомогою ідентифікаторів, які присвоюються при в'їзді на вказану територію;

- об'єднання інформації від локальних СВК митниць ДФС у рамках однієї системи, що дозволяє отримувати повну картину про позаштатні ситуації, надзвичайні пригоди, аварії чи інциденти, що відбуваються та ефективно протидіяти таким явищам як контрабанда, митні правопорушення, корупція тощо;

- виведення результатів СВК до Моніторингового центру ДФС України [25];

- запобігання або мінімізація виникнення ризиків і загроз для митної безпеки;

- скорочення часу виявлення, аналізу та реагування на позаштатні ситуації/пригоди/аварії/інциденти;

- інтелектуальне відеоспостереження за важливими зонами та об'єктами митної інфраструктури та автоматичне сповіщення про тривожні події у режимі «реального часу»;

- ефективна взаємодія між різними органами управління в режимі «реального часу»;

- забезпечення безперервності і стабільності діяльності територіальних органів ДФС України;

- забезпечення поінформованості іноземних громадян і громадян України під час здійснення митних процедур;

- економія матеріальних і людських ресурсів за рахунок спільного використання системи суміжними службами ДФС України;

- зниження людського фактору при виявленні, аналізі та реагуванні на позаштатні ситуації/пригоди/аварії/інциденти за рахунок інтелектуальної обробки інформації;
- архівування, централізоване та локальне збереження необхідної відеоінформації та інформації щодо подій, швидке отримання різних статистичних і аналітичних звітів [58].

Важливою складовою є також кінологічне забезпечення митного контролю. Раніше, у п. 1 Наказу Держмитслужби України «Про затвердження Порядку організації використання службових собак у митних органах» від 06.02.2004 № 86 визначено: «використання службових собак при здійсненні митного контролю з метою попередження контрабанди, пошуку й виявлення незаконного переміщення наркотичних речовин, зброї, набоїв тощо» [61].

Система кінологічного забезпечення органів доходів і зборів – це інституція Державної фіскальної служби України, діяльність якої спрямована на підвищення якості здійснення митного контролю за рахунок створення і використання потенціалу кінологічних команд.

Так, у 2017 році кінологічна команда Київської митниці ДФС постійно залучалася до здійснення митного контролю товарів, що переміщуються в міжнародних поштових відправленнях (дільниця обміну перевезення пошти «Бориспіль» УДППЗ «Укрпошта») та експрес-відправленнях. За звітний період перевірено 1009 міжнародних поштових та експрес-відправлень. За результатами спрацювання службового собаки виявлено 2 факти незаконного переміщення психотропних речовин (АМВ – FUBINACA – 103,1 г. Та PVP – 1044, 89 г.) Направлено 17 повідомлень про протиправне діяння, що містить ознаки кримінального правопорушення до МВС України (за ст. 309 КК України) та 2 повідомлення про протиправне діяння, що містить ознаки кримінального правопорушення (за ст. 305 КК України).

Звідси стає зрозумілим, що кінологічні команди виконують чітко визначену функцію при здійсненні митного контролю. Проте, така функція

покладається не тільки на кінологічні команди, адже окреслені завдання митного контролю можуть здійснюватися і без використання кінологічних команд. Однак, їх виконання буде нижчої якості, оскільки лише службовому собаці притаманні певні унікальні властивості, які, доречі, найбільш адекватно може зрозуміти інспектор-кінолог. Таким чином, використання кінологічних команд спрямоване лише на підвищення якості митного контролю.

Наведене вище свідчить про те, що кінологічне забезпечення органів ДФС України полягає саме у реалізації потенціалу кінологічних команд відповідно до потреб цих органів. З метою створення (формування) такого потенціалу кінологічних команд (їх підготовки та підтримання у відповідному якісному стані), СКЗ ДФС України здійснюються й інші заходи кінологічної діяльності, яка розуміється як комплекс заходів, спрямованих на регламентацію і реалізацію взаємодії персоналу ДФС України та службових собак протягом їх життєвого циклу.

До заходів кінологічного забезпечення відносять: заходи із добору кадрів та службових собак – кандидатів для здійснення кінологічної діяльності; своєчасне забезпечення кінологічними командами митних органів; зооветеринарне забезпечення (придбання, утримання (розміщення та догляд за собаками, підтримання нормального повітряного середовища в місцях утримання, догляд за приміщеннями і територією розплідника), годівлю, ветеринарно-санітарне обслуговування, облік, відбракування і списання службових собак); спеціальну підготовку (первинну підготовку, підвищення кваліфікації, інші види навчальних заходів) кінологічних команд та дресирування службових собак; планування кінологічної діяльності, ведення відповідної обліково-звітної документації; організацію та проведення показових та інших зоотехнічних заходів з використанням службових собак (виставки, випробування, змагання тощо), розвиток культури службового собаківництва; формування і розвиток бази фахової нормативно-правової, навчальної, методичної та наукової літератури, а також

навчально-методичної та матеріально-технічної бази для підготовки кінологічних команд; здійснення навчальної, методичної та науково-дослідної роботи, співробітництво з іншими відомствами з кінологічних питань, а також вивчення, узагальнення та практичне впровадження передового досвіду кінологічних органів міністерств і відомств України й зарубіжних країн; здійснення роботи з удосконалення порядку використання кінологічних команд при проведенні оперативних заходів щодо виявлення, попередження та припинення контрабанди наркотиків, вибухових речовин, зброї та боєприпасів (набоїв); інші заходи у межах функціонування СКЗ ДФС України.

На сьогодні, система підготовки інспекторів-кінологів зі службовими собаками в галузі митної справи організовується та проводиться Департаментом спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Міндоходів відповідно до Наказу Держмитслужби України від 01.12.2003 № 813, яким затверджено Положення про організацію і проведення навчання кінологічних команд у Кінологічному центрі Державної митної служби України [59]. Цей Департамент було створено у зв'язку із проведеною реорганізацією наказом Міндоходів України від 29.05.13 № 133, яким було затверджено Положення про Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Міндоходів і перетворено пізніше у відповідний департамент ДФС України [56].

Метою спеціальної підготовки кінологічних команд в митних органах України є забезпечення рівня, необхідного для виконання інспекторами-кінологами їх службових обов'язків, пов'язаних з використанням службових собак у боротьбі з контрабандою наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів та порушеннями митних правил, безпосередніми предметами яких, є: тютюнові вироби, грошові знаки у вигляді банкнотів та інше під час здійснення митного контролю та прийнятті участі у службових заходах.

РОЗДІЛ 3. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

3.1. Застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками під час митного контролю

Як вже було наголошено у першому розділі система управління ризиками є основою здійснення митного контролю. Одним із найбільш важливих напрямів дослідження митних ризиків є формування ефективної системи управління ними. Адміністрування митних ризиків сьогодні є тим дієвим механізмом, що спрямований на забезпечення законних інтересів усіх учасників митних правовідносин – як держави, так і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності й громадян, що відповідає загальним тенденціям, принципам і стандартам сучасного митного адміністрування.

Забезпечення належного рівня сприяння законній торгівлі через спрощення митних процедур та забезпечення дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи відноситься до пріоритетних завдань органів митного контролю на шляху до підвищення якості надання митних послуг та забезпечення національних митних інтересів і безпеки держави.

Варто відмітити, що становлення і розвиток системи управління ризиками у сфері міжнародного митного регулювання розпочалося в кінці 90-х років з часу прийняття переглянутої Кіотської конвенції, в якій вперше було задекларовано перспективність впровадження системи аналізу та управління ризиками.

З того часу відбувся стрімкий розвиток даного напрямку діяльності, в результаті чого було прийнято низку законодавчих актів на міжнародному рівні, метою яких було глобальне впровадження системи управління ризиками, серед яких слід в першу чергу відзначити наступні:

- Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі

Всесвітньої митної організації (прийняті в червні 2005 р.) [68];

– Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (укладена 18 травня 1973 р. в Кіото, набрала чинності 25 вересня 1974 р.) [41];

– Митний кодекс Співтовариства (встановлений регламентом (ЄС) №450/2008 Європейського парламенту та Ради від 23 квітня 2008 р.) [70];

– Митний кодекс Митного союзу (відповідно до Рішення Міждержавної ради ЄвроАзЕС №17 від 27.11.2009 р. (м. Мінськ), набрав чинності з 1 липня 2010 р.) [79].

З часу прийняття переглянутої Кіотської конвенції (1999 р.), відбулося також значне поживлення науково-дослідної діяльності в даному напрямку. З'явилося чимало досліджень, які вивчали різні аспекти системи управління ризиками в митній справі. В Україні значне поживлення науково-дослідницької діяльності в напрямі вивчення систем управління ризиком в митній службі розпочалося у 2005 р., внаслідок підписання наказу ДМСУ від 27.05.2005 № 435, яким було затверджено Концепцію створення, упровадження та розвитку системи аналізу та управління ризиками, а також Положення про систему аналізу й селекції факторів ризику при визначенні окремих форм митного контролю [55]. З того часу з'явилася значна кількість наукових праць у напрямку дослідження проблем управління ризиками в сфері митної справи. Основні етапи становлення та розвитку системи управління ризиками в Україні деталізовано у монографії «Актуальні питання теорії та практики митної справи» [2].

В економічній літературі досить широко досліджена сутність понять «ризик», «митний ризик», проте, недостатньо уваги приділено вивченню теоретичних аспектів поняття «система управління ризиками». Тому, з метою дослідження властивостей, структури та форм системи управління ризиками в митній службі необхідно, в першу чергу, визначити сутнісні характеристики даного поняття, як економічної категорії.

Для початку слід проаналізувати трактування поняття «система управління ризиками» на рівні окремих країн. Найбільш ґрунтовне визначення, серед країн-сусідів, даного поняття наведено в законодавстві Російської Федерації, а саме система управління ризиками – сучасна система митного адміністрування, що забезпечує здійснення ефективного митного контролю, виходячи з принципу вибірковості, заснованого на оптимальному розподілі ресурсів митної служби на найбільш важливих і пріоритетних напрямках роботи митних органів для запобігання порушень митного законодавства [44].

Дещо іншого підходу притримуються в законодавстві Республіки Казахстан: система управління ризиками – впорядкована сукупність робіт з розробки і практичної реалізації заходів щодо попередження і (або) мінімізації ризиків, оцінювання ефективності їх застосування, а також контролю за здійсненням митних операцій, яка передбачає неперервне оновлення, аналіз і перегляд наявної у митних органів інформації [45].

На основі аналізу діяльності митних органів, можна систематизувати фактори, а також джерела виникнення ризику, що дозволить у подальшому більш ґрунтовно виконувати оцінку ризиків та визначити пріоритетні напрями розвитку системи управління ризиками (табл. 3.1).

В Україні перше законодавче визначення категорії «система управління ризиками» з'явилося у МКУ, що був прийнятий у 2012 р., згідно якого управління ризиками – робота органів доходів і зборів з аналізу ризиків, виявлення та оцінки ризиків, розроблення та практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінки ефективності та контролю застосування цих заходів [40].

Наведенні трактування в окремих країнах мають незначні відмінності, проте, всі вони знаходяться у відповідності до міжнародних стандартів і, в першу чергу, до стандартів Всесвітньої митної організації (далі – ВМО), хоча й дещо відрізняються від визначення наведеного Європейською комісією, в якому зазначається, що система управління ризиками - це технологія

систематичного виявлення і реалізації заходів, необхідних для попередження можливого виникнення ризиків [99].

Таблиця 3.1

Фактори і джерела митного ризику

Основні фактори ризику	Джерела ризику
<i>Зовнішні фактори</i>	
Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності	повнота сплати митних платежів, достовірність даних при декларуванні, час існування на ринку, відповідність транспортних засобів перевізників існуючим вимогам, маршрут перевезення за транспортними документами
Товар (вантаж)	цінові показники товару, кількісно-вагові показники, класифікація товарів відповідно до УКТ ЗЕД, країна походження товарів, митний режим поміщення товарів, якість товарів, інтелектуальна власність, товари “групи ризику” і товари “групи прикриття”, неритмічність товаропотоку
Митне законодавство	суперечливі положення окремих законодавчих актів, відсутність чіткої системи контролю/відповідальності за певні порушення законодавства, нестабільність митного законодавства, неузгодженість вітчизняного митного законодавства з митним законодавством іншим країн та міжнародними конвенціями
<i>Внутрішні фактори</i>	
Працівники митниць	рівень кваліфікації, недобросовісність, професійні помилки, протиправні дії
Інформаційно-технічне забезпечення	рівень забезпечення митниць засобами діагностики, надійність функціонування технічної системи, помилки роботи програмного забезпечення
Технології митного контролю	порядок виконання митних формальностей, система управління ризиками, митний пост-аудит
Взаємодія органів митного контролю з правоохоронними і контролюючими органами	ввезення заборонених неякісних та шкідливих товарів

Джерело: [16].

Отже, підсумовуючи все вище наведене, на думку науковців, систему управління ризиками в митній справі доцільно розглядати як сукупність інструментів та методів митного контролю, що базується на принципі вибірковості та дозволяє органам митного контролю обмежуватися лише тими формами митного контролю, які є достатніми для забезпечення дотримання митного законодавства. Метою цієї системи є створення сучасної

системи митного адміністрування, що забезпечує здійснення ефективного митного контролю, виходячи з принципу вибіркової, для запобігання порушень митного законодавства України, які: а) мають стійкий характер; б) пов'язані з ухиленням від сплати митних зборів, податків у значних розмірах; в) знижують конкурентоспроможність вітчизняного виробника.

Окрім того, система управління ризиками включає об'єкт та суб'єкт управління. При цьому, об'єктом управління є безпосередньо ризик, пов'язаний із здійсненням митних операцій, а саме: товари, що перебувають під митним контролем; транспортні засоби міжнародних перевезень; дані, що містяться у зовнішньоекономічних договорах купівлі-продажу або обміну, угодах або інших документах на право власності, користування і (або) розпорядження товарами; інформація, що міститься в транспортних (перевізних), комерційних, митних та інших документах; діяльність декларантів та інших осіб, що мають повноваження щодо розпорядження товарами, які перебувають під митним контролем; результати використання форм митного контролю. Суб'єктами управління при цьому є посадові особи підрозділів митного оформлення, що здійснюють цілеспрямований вплив на об'єкт управління.

Зараз перед митницею нашої країни стоїть першочергове завдання сприяння розвитку зовнішньої торгівлі шляхом спрощення митних процедур, забезпечення вибіркової митного контролю, посилення догляду та результативності в сфері міжнародних переміщень товарів, транспортних засобів та громадян [34, с. 8].

Використання новітніх інформаційних технологій, та модернізація митної системи у напрямку спрощення й оптимізації – один із небагатьох шляхів вирішення даного питання. Відповідно можна запропонувати у гтабличній формі наше бачення системи управління ризиками в митній справі.

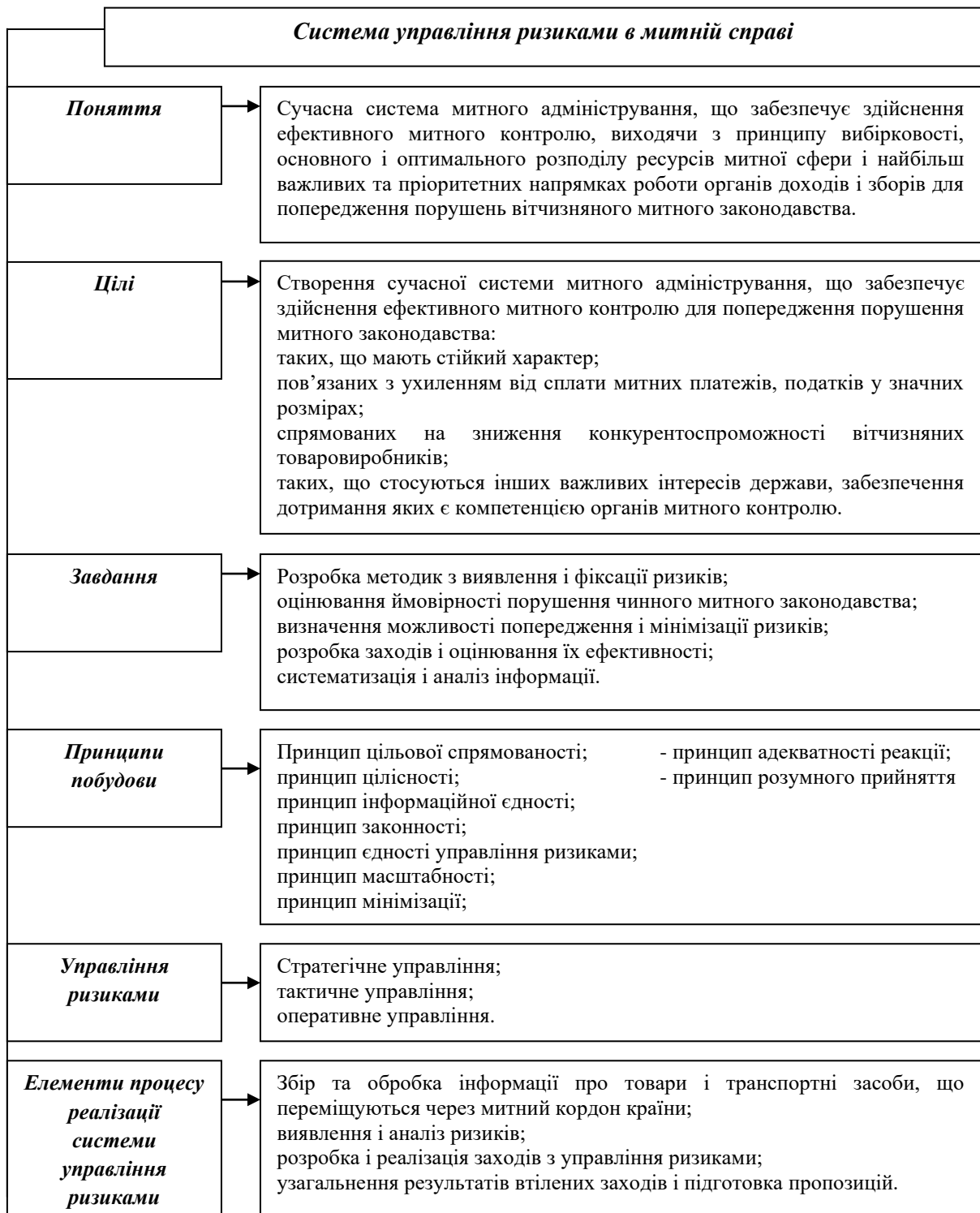

Рис. 3.1. Система управління ризиками в митній справі

Примітка. Запропоновано автором.

Враховуючи вищесказане, пропонується митний контроль інтерпретувати в загальну, інформаційну, багаторівневу систему, для якої розробити єдиний, уніфікований програмно-інформаційний комплекс. Це

дозволить вдосконалити результативність та ефективність митних процедур. Також такий підхід дозволить вести оцінювання ефективності митних процедур. Зважаючи на сучасний стан інформаційного забезпечення митних органів України, можна зробити висновок, що більшість систем застарілі та не проходили модернізацію.

Оптимізація діяльності – це найголовніша ціль будь-якого підприємства. Саме це дозволяє покращувати показники, заощаджувати, розвиватись у майбутньому. Тому саме такий вектор розвитку повинна перейняти митна сфера в Україні, адже «сліпі скорочення штату», застарілі схеми роботи, відсутність новітніх розробок та методів управління – все це заважає дійсно модернізувати митні органи [34, с. 14].

Зараз в українській митниці як основний використовується програмно-інформаційний комплекс (далі – ПК) «Інспектор-2006». В ньому застосована автоматизована система – аналіз та управління ризиками. Зазначений ПК вже давно не отримувал значних оновлень, складається думка, що розробка комплексу майже призупинена.

Проте, в умовах сьогодення, необхідно застосувати новітні інформаційні технології, та започаткувати розробку більш сучасного програмного забезпечення для митних органів. Прикладом для цього може бути створення модульної системи автоматизованого митного контролю - АСАУР, (Автоматизована система аналізу та управління ризиками) [1]. В даному випадку нас цікавить саме єдина система, тому що нагромадження великої кількості складних та коштовних програмних забезпечень – це шлях до зайвих витрат та низької дієздатності.

Загальне уявлення про підходи до застосування та інструменти системи управління ризиками в митній службі України можна отримати з аналізу нормативно-правових актів, що регулюють це питання, зокрема, Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України, затвердженого наказом Міністерства фінансів від 31.07.2015 № 684 "Про затвердження Порядку

здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю.

Зазначеним Порядком визначено, що:

автоматизована система аналізу та управління ризиками (далі - АСАУР) - сукупність програмно-інформаційних комплексів, які забезпечують функціонування системи управління ризиками (далі - СУР) під час митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів;

модуль АСАУР - одна з підсистем АСАУР, що входить до складу модуля автоматизованої системи митного оформлення товарів та транспортних засобів (далі - АСМО) або іншого програмно-інформаційного комплексу ДФС (далі - ПІК ДФС) і забезпечує роботу АСАУР під час митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів..

Опис практичних підходів до застосування АСАУР під час оформлення митних декларацій розглянуто у працях відомих науковців [20, 41].

Доцільно відмітити, що АСАУР – система, що реалізована у складі автоматизованої системи митного оформлення і використовувалась Держмитслужбою України в період з 2007-2012 рр., а з 2013 р. – Міністерством доходів і зборів України, а з 2015 року ДФС України під час митного контролю та оформлення товарів із застосуванням митної декларації. АСАУР містить збалансований підхід до оцінки ризику за митними деклараціями МД з використанням упроваджених до системи профілів ризику.

Основне завдання АСАУР полягає у тому, щоб на підставі всіх діючих профілів ризику здійснити оцінку ризику МД, яка прийнята до митного оформлення та видати повідомлення із вказівками необхідних заходів, що слід зробити для перевірки законності зовнішньоекономічної операції посадовій особі, яка здійснює митне оформлення та митний контроль (далі – інспектор). Здійснення органами ДФС (їх структурними підрозділами) аналізу, виявлення та оцінки ризиків, у тому числі з використанням

інформаційних технологій, для визначення форм та обсягів митного контролю включають:

- 1) виявлення умов і факторів, що впливають на виникнення ризиків;
- 2) визначення областей ризику;
- 3) визначення індикаторів ризику;
- 4) здійснення оцінки імовірності виникнення ризиків та можливої шкоди у разі їх проявлення.

АСАУР дозволяє автоматизувати оцінку ризику за кожною МД.

Процес аналізу здійснюється в два основні етапи:

- 1) оцінка ризику за кожним профілем ризику;
- 2) визначення переліку форм контролю в цілому за МД.

На першому етапі для кожного профілю ризику визначається ступінь ризику (під ступенем ризику тут розуміється числове значення у визначених межах, яке показує імовірність порушення митного законодавства в конкретному випадку та, відповідно, передбачає здійснення адекватних йому заходів). Це число визначається по-різному в кожному профілі ризику, залежно від його особливостей. Зокрема, ступінь ризику залежить від комбінації індикаторів, які спрацювали, та їх значень. При оцінці значень індикаторів, за доцільності, застосовуються елементи нечіткої логіки. Наприклад, у випадку перевірки вагових показників товару ступінь ризику може залежати від того, наскільки сильно відрізняється задекларована вага одиниці товару від значення індикатора ризику.

Ще однією особливістю АСАУР є те, що вона дозволяє враховувати при оцінці ризику попередню поведінку суб'єкта ЗЕД. У базі даних митного органу (в окремих випадках – централізовано – в центральній базі даних) накопичується інформація по так званих позитивній та негативній історії. Використання в системі таких елементів, як позитивна та негативна історія, дозволяють із часом автоматично коригувати оцінку ризику залежно від результатів попередніх спрацювань системи, при цьому під спрацюванням системи слід розуміти випадок, коли за результатами оцінки ризику за МД

системою було сформовано рекомендації з виконання митних процедур щодо застосування форм митного контролю. Таким чином, схема оцінки ступеня ризику за кожним профілем ризику складається з таких елементів, як ступінь ризику за результатами перевірки декларації за допомогою індикаторів ризику, позитивна та негативна історія.

Після перевірки усіх профілів ризику, визначення форм контролю за кожним профілем, здійснюється завершальний етап – формування загального переліку форм контролю за митними деклараціями з відповідними коментарями для вказівки інспектору, на що направлена дана форма контролю.

Описана схема перевірки МД, що використовується в Україні, є досить унікальною, в першу чергу, в частині використання таких елементів, як позитивна та негативна історія, що дозволяють з часом автоматично коригувати результати оцінки ризику за допомогою АСАУР. Підхід щодо двохетапної перевірки митних декларацій – спочатку за профілем ризику, потім шляхом узагальнення результатів такої перевірки – дозволяє з одного боку формувати перелік форм контролю, адекватний ступеню та характеру оцінених ризиків за МД, з іншого – оптимізувати структуру вказівок, що надаються інспектору.

Програмний код профілю ризику формується тільки для електронних профілів ризику, використовується для їх програмної реалізації й імплементується до одного з таких модулів АСАУР:

модуль АСАУР при митному оформленні митної декларації (у тому числі електронної митної декларації) чи іншого документа, який відповідно до законодавства її замінює та вноситься до автоматизованої системи митного оформлення;

модуль АСАУР у пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення («журнал пункту пропуску»);

модуль АСАУР у пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення («пасажирський пункт пропуску»);

модуль АСАУР у пунктах пропуску через державний кордон для морського сполучення;

модуль АСАУР у пунктах пропуску через державний кордон для повітряного сполучення;

модуль АСАУР у пунктах пропуску через державний кордон для залізничного сполучення тощо.

Наприклад, перші кроки у цьому напрямку – заміна операційних систем (далі – ОС), які на сучасному етапі використовуються на митниці. Відомо, що досі на ПК переважної більшості співробітників встановлена ОС Microsoft Windows XP, яка зараз втратила підтримку з боку компанії розробника через термін дії цієї системи.

По-перше, це загрожує інформаційній безпеці, адже в українській митниці цьому питанню приділяється недостатньо уваги. Проте зараз таке питання повинно бути одним з головних тому, що ті данні, які знаходяться на робочих ПК та серверах митниці є власністю держави та повинні бути збережені й захищені.

По-друге, заміна на всіх ПК митниці ОС на більш новітні – це може призвести до великих затрат, адже ціна на такі продукти зараз немала. Одним з методів вирішення одразу кількох цих проблемних питань – це перехід на використання сучасних, відкритих, безкоштовних операційних систем, наприклад, LINUX та його різновиди; MAC OS, яка останнім часом стала повністю безкоштовною, тощо. Отже, це дозволить зменшити витрати не тільки на заміну самих ОС, але й на програмне забезпечення.

Окрему увагу потрібно приділити антивірусному забезпеченню. На митниці, в більшості, використовуються зовсім застарілі програмні рішення, які вже не в змозі захистити ПК робітників. В даному випадку також можна використати безкоштовні рішення, яких багато на ринку та рівень їх захисту набагато вище, ніж у наявних антивірусах. Отже такі прості підходи до суті проблеми дозволять вийти на новий рівень модернізації та оптимізації роботи митниці, та заощадження бюджетних коштів на самозабезпечення

організації. Більшість сучасних підприємств йдуть саме таким шляхом та доводять його ефективність.

Серед проблемних питань застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками можна навести складність її використання, яке потребує високого рівня фахової та спеціальної підготовки як посадових осіб, які здійснюють розроблення профілю ризику, так і тих, які імплементують його до системи. Виходячи з цього, необхідні порівняно більші затрати часу на підготовку проекту профілю ризику та його програмну імплементацию. Дана проблема стосується не тільки схеми оцінки ризику за МД, а й структури профілю ризику (яка значною мірою і обумовлює цю проблему), однак, по-перше, вона може бути зменшена за рахунок використання так званих рамкових профілів ризику (такі профілі містять визначений при затвердженні профілю перелік індикаторів, які доповнюються новими значеннями в робочому порядку, по мірі потреби в їх актуалізації), по-друге, переваги підходу, що використовується, очевидні, оскільки структура профілю ризику і схема оцінки ризику за митними деклараціями дозволяють, зокрема, підвищити точність профілів ризику, застосовувати складні і нестандартні алгоритми перевірки з використанням визначених індикаторів ризику.

Також необхідно відзначити, що використання автоматизованих систем значно спрощує оцінювання ефективності будь-яких параметрів самої системи, оскільки оброблена й сортована інформація, усі аспекти певних процесів у системі фіксуються та можуть бути надані користувачу у необхідному вигляді згідно заданих параметрів пошуку та аналізу.

На тактичному рівні управління ризиками органами ДФС (їх структурними підрозділами) в межах компетенції за результатами аналізу, виявлення та оцінки ризиків та відповідно до реєстру ризиків розробляються заходи з управління ризиками. Для цього використовуються такі інструменти: профілі ризику; орієнтування; індикатори ризику; методичні

рекомендації щодо роботи посадових осіб митниць з аналізу, виявлення та оцінки ризиків; випадковий відбір.

Таким чином, на сучасному етапі велике значення відіграє впровадження перспективних інформаційних технологій, методів автоматизації та використання штучного інтелекту. Прикладом для цього може бути створення модульної системи автоматизованого митного контролю - АСАУР, (Автоматизована система аналізу та управління ризиками) автоматизована система аналізу та управління ризиками (далі - АСАУР) - сукупність програмно-інформаційних комплексів, які забезпечують функціонування системи управління ризиками (далі - СУР) під час митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів. Основне завдання АСАУР полягає у тому, щоб на підставі всіх діючих профілів ризику здійснити оцінку ризику МД, яка прийнята до митного оформлення та видати повідомлення із вказівками необхідних заходів, що слід зробити для перевірки законності зовнішньоекономічної операції посадовій особі, яка здійснює митне оформлення та митний контроль.

Виходячи з вищесказаного, розробка та впровадження сучасної автоматизованої системи митного контролю на основі вказаної класифікації та методів створення – є безперечним кроком вперед у сфері митної справи. Необхідно пам'ятати, що застосування саме такого підходу та методів у створенні інформаційних систем, дозволяє в майбутньому інтерпретувати їх на інші види транспорту з урахуванням їх специфіки та особливостей. Тому ідея створення автоматизованої системи митного контролю на морському транспорті є актуальною та перспективною, враховуючи те, що ДМСУ впроваджує реформу «електронна митниця».

Необхідні передумови для успішної інтеграції автоматизованих систем митного контролю на морському транспорті: вдосконалення митного законодавства; модернізація обчислювальної техніки на митниці; впровадження новітніх засобів митного контролю; розробка систем обміну попередньою інформацією між Україною та іншими країнами світу, між

різними державними службами та приватними підприємствами; модернізація діловодства та документообігу.

3.2 Технології митного контролю в контексті застосування системи управління ризиками

Зазначене узгоджується і відповідає прийнятим Україною на себе міжнародним зобов'язанням, зокрема положенням Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур [42], відповідно до якої митний контроль обмежується мінімумом, необхідним для забезпечення дотримання митного законодавства, а при його застосуванні використовується система управління ризиками. Управління ризиками визначається як базисний принцип сучасних методів митного контролю, який дозволяє оптимально використовувати ресурси митних органів, не зменшуючи при цьому ефективності митного контролю, та звільняє більшість учасників зовнішньо-торгівельної діяльності від надмірних бюрократичних формальностей [73].

Традиційні процедури включають фізичний контроль за переміщенням осіб, товарів і транспортних засобів через митний кордон, здійснюваний у формі перевірок документів і фізичного огляду з метою виявлення контрабанди та порушення митних правил. Такий контроль являє собою одну з форм ризик-менеджменту, втім, не обов'язково ефективну та продуктивну. Останнім часом збільшення складності, швидкості і обсягу міжнародної торгівлі, активізоване технологічними досягненнями, що революціонізували світову комерційну практику, справило вагомий вплив на способи виконання митницями своїх обов'язків, зокрема щодо здійснення митних процедур. Як наслідок митні адміністрації стали вводити суворіший і більш структурований підхід, заснований на управлінні ризиками [73].

Управління ризиками сьогодні є ключовим елементом у досягненні поставлених цілей і завдань, у першу чергу забезпечення режиму законності, і

отже, має стати невід'ємною частиною програми митного контролю в сучасній митній адміністрації [72]. При застосуванні управління ризиками, як методу, який може бути пов'язаний з будь-яким видом діяльності, функцією або процесом в організації для мінімізації потенційних втрат [111], необхідно знайти баланс між витратами і вигодами, оскільки очевидно, що однакове ставлення до всіх ризиків не є економічно ефективним. Необхідні критерії для прийняття рішення про те, що становить прийнятний або неприйнятний рівень ризику.

Намагаючись забезпечити відповідний баланс між полегшенням торгівлі та регулятивним контролем, митниця стикається з необхідністю одночасно управляти двома типами ризиків – потенційною нездатністю спростити умови зовнішньої торгівлі та можливим недотриманням митного законодавства. Застосування принципів ризик-менеджменту забезпечує засобами досягнення такого балансу. Ключовим у даному контексті визначається формулювання не «спрощення та контроль», а «спрощення через контроль» [111] у процесі реалізації правоохоронної та, на противагу їй, стимулюючої функцій. Сприяння законній торгівлі і регламентований контроль за її здійсненням не перебувають у конфлікті чи протиріччі, що забезпечує більш ефективне проведення митних процедур за рахунок їх розумного і виваженого поєднання та лімітування.

Як і будь-яка інша організація, митна служба має управляти ризиками, що виникають у процесі її діяльності. Це вимагає систематичного застосування процедур, направлених на їх зниження, що дозволило б їй виконувати свої задачі максимально ефективно [73]. Управління ризиками слід розглядати не у вигляді певного окремого, самостійного напрямку роботи, а як невід'ємну частину діяльності митних органів [105]. Проведення державної митної політики на засадах реалізації принципів і методів державного ризик-менеджменту відображає фундаментальні зміни в напрямку підвищення ефективності митних процедур та оцінки такої ефективності.

Для розуміння ролі, яка відводиться ризик-менеджменту в сучасній світовій практиці митного адміністрування, слід розглядати дане питання дещо ширше, а саме у контексті побудови системи забезпечення дотримання вимог митного законодавства, що базується на управлінні ризиками. Стратегія управління дотриманням вимог митного законодавства потребує комплексного підходу до управління ризиками, що охоплює всі рівні управління митної системи – від керівника до «лінії кордону». Уже недостатньо управляти ризиками на рівні окремого напрямку діяльності чи функціонального підрозділу [8].

Спираючись на свої знання, досвід та отримувану інформацію, митниці завжди застосовували процедури, спрямовані на виявлення протиправних дій, та прагнули там самим знизити свої ризики [73]. Неналежне врахування митних загроз приводить до негативних наслідків у вигляді незабезпечення національних митних інтересів держави. Пасивному ставленню до ризику приходять на зміну активні цілеспрямовані методи управління з урахуванням ризику – ризик-менеджмент, кінцева мета якого має відповідати цільовим функціям і завданням митної системи, визначеним законодавством з питань державної митної справи.

Стимулювання розвитку і вдосконаленням механізмів управління в галузі державної митної справи, перш за все за рахунок упровадження автоматизованих систем управління та інформаційно-телекомунікаційних технологій, забезпечує якісно новий рівень керування органами митного контролю з урахуванням усього спектру ризиків усіх несумлінних учасників митних правовідносин на всіх рівнях та напрямках митного адміністрування з одночасним забезпеченням принципу «сервісності» та досягнення розумного балансу між «спрощенням і сприянням» та «контролем і безпекою». Відповідно очевидною стає необхідність у постійній оптимізації системи інтелектуальних механізмів митного контролю.

Необхідність спрощення та прискорення митних процедур і процедур логістики під час переміщення осіб, товарів і транспортних засобів через

митний кордон, мінімізації митних ризиків та забезпечення національних митних інтересів і безпеки держави обумовлює необхідність впровадження комплексних інформаційних систем, функціонально спрямованих на нівелювання негативного впливу суб'єктивного фактору посадових осіб, уповноважених на здійснення державної митної справи, а також оцінку і підвищення ефективності митних формальностей з метою забезпечення дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи.

Використання відповідних засобів контролю забезпечує попередження та припинення фактів порушення вимог законодавства під час переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, а також встановлення причин й умов, що їм сприяють. Сучасні прогресивні технічні засоби митного контролю, зокрема системи віддаленого відеоспостереження, на сьогоднішній день можна вважати одним з найбільш ефективних механізмів попередження, виявлення, припинення, фіксації і доказування вчинення контрабанди та митних правопорушень, що активно впроваджуються та розбудовуються митними органами багатьох країн світу в цілях підвищення ефективності здійснення митних процедур тощо.

З метою скорочення часу проведення митного контролю та підвищення його ефективності можуть використовуватись технічні та спеціальні засоби [40]. Фактично система відеоспостереження та її системоутворюючі компоненти відносяться до технічних та спеціальних засобів митного контролю, а здійснення відеоспостереження за повнотою і правильністю проведення митних процедур у пунктах пропуску через державний митний кордон, а також в інших визначених місцях (територіях) з використанням цієї системи становить одну з форм митного контролю – митне спостереження, що не входить до визначеного законом вичерпного переліку таких форм.

На відміну від Митного кодексу України [40], митне спостереження як одна з самостійних форм митного контролю передбачено Митним кодексом Митного союзу [79] та визначається ним як гласне, цілеспрямоване, систематичне або разове, безпосереднє або опосередковане візуальне

спостереження, в тому числі із застосуванням технічних засобів, посадовими особами митних органів за перевезенням товарів, у тому числі транспортних засобів, що перебувають під митним контролем, вчиненням з ними вантажних та інших операцій.

Відмінною рисою даної форми митного контролю є його здійснення на гласній основі, тобто відкрите його проведення з відома відповідних осіб. Митне спостереження має цілеспрямований характер, тобто здійснюється з метою дотримання режиму законності всіма учасниками митних правовідносин, у тому числі контролю за дотриманням встановленого законом порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон, забезпечення контролю за повнотою та правильністю виконання митних формальностей, виявлення ознак контрабанди та можливих порушень митних правил, аналізу відповідних ризиків з метою визначення форм та обсягів митного контролю тощо.

Залежно від частоти проведення митне спостереження може бути систематичним або разовим. Залежно від способу здійснення митного спостереження – безпосереднім (здійснюваним особисто посадовою особою митного органу) і опосередкованим (здійснюваним із застосуванням технічних засобів) [63]. Однак, такий підхід до визначення змісту митного спостереження видається дещо суперечливим, обмеженим і застарілим. Митне спостереження може бути виключно опосередкованим, оскільки безпосереднє митне спостереження фактично являє собою та дублює митний огляд як самостійну форму митного контролю.

Крім того, за сучасного технічного розвитку митне спостереження можливе взагалі без активного залучення посадових осіб, уповноважених на здійснення митного контролю, до поточного моніторингу за умови впровадження механізмів інтелектуального відеоконтролю та ситуативної відеоаналітики. Поряд із систематичним спостереженням, доцільніше виокремлювати ситуаційне, а не разове спостереження. Митне спостереження фактично виступаючи однією з форм митного контролю

одночасно може бути визначене як інструмент відомчого контролю за діяльністю посадових осіб, уповноважених на здійснення державної митної справи.

Митне спостереження, як зазначалось вище, відсутнє у якості форми митного контролю у МК України, дана категорія не згадується й в інших законодавчих та підзаконних нормативно-правових актах та в цілому у законодавстві з питань державної митної справи України. Єдиним відомчим актом, що оперує цим поняттям, є Концепція інтегрування системоутворюючих компонентів технічних та спеціальних засобів митного контролю з автоматизованою системою митного оформлення [63]. Однак подальшого розвитку питання регулювання митного спостереження в національному законодавстві та дослідження вітчизняною наукою не отримало.

Враховуючи зазначене виділяємо базові ознаки, що характеризують митне спостереження як сучасний засіб підвищення й оцінки ефективності проведення митних процедур та управління об'єктами митної інфраструктури:

- здійснюється органами митного контролю;
- має відкритий характер, здійснюється на гласній основі;
- може бути систематичним або ситуаційним;
- здійснюється опосередковано з використанням відповідних технічних засобів контролю та інформаційно-телекомунікаційних систем;
- може бути визначено як форма митного та/або відомчого контролю;
- здійснюється з метою забезпечення дотримання законодавства з питань державної митної справи всіма учасниками митних правовідносин, спрощення, прискорення, підвищення й оцінки ефективності митних процедур, оцінки поточного стану об'єктів митної інфраструктури та управління ними і вантажопотоками в пунктах пропуску через державний кордон тощо.

Стан розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій сьогодні забезпечує можливість здійснення не лише безпосереднього контролю за дотриманням вимог законодавства з питань державної митної справи під час проведення митних формальностей у пунктах пропуску через державний митний кордон та забезпечення і посилення режиму, а й забезпечує проведення дистанційної контрольної діяльності відносно всіх учасників митних правовідносин для цілей виявлення, аналізу та управління відповідними ризиками. До таких засобів сьогодні, беззаперечно, належить система віддаленого відеоспостереження.

Нові системи відеоспостереження надають можливість виявляти та припиняти порушення митного законодавства та здійснювати контроль за повнотою й якістю проведення митних формальностей як зі сторони уповноважених на здійснення державної митної справи органів, так і зі сторони громадян і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Запровадження відеоконтролю у режимі реального часу за повнотою та правильністю здійснення митних формальностей під час переміщення осіб, товарів і транспортних засобів через митний кордон України дає змогу забезпечувати:

- визначення форм та обсягу митного контролю, зведення митного контролю до мінімуму, необхідного для забезпечення дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи;

- підтримку ефективної та оперативної комунікації між органами, уповноваженими на здійснення державної митної справи, та інформаційне супроводження їх діяльності;

- централізований збір, обробку і накопичення відповідної інформації для цілей її аналізу та вжиття необхідних і достатніх заходів реагування, а також оцінки ефективності здійснення митних процедур;

- виявлення випадків неналежного виконання митних формальностей з боку посадових осіб під час переміщення транспортних засобів через митний кордон України та вжиття негайних заходів реагування;

- виявлення випадків неналежного внесення інформації про переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів до відповідних баз даних та усунення причин їх виникнення;
- візуальне спостереження за переміщенням через митний кордон України підконтрольних транспортних засобів у режимі реального часу та, відповідно виявлення випадків порушення встановленого порядку переміщення товарів і транспортних засобів;
- візуальне супроводження діяльності оперативних підрозділів під час проведення заходів в пунктах пропуску через державний кордон;
- аналіз оперативної ситуації в пунктах пропуску через державний кордон з метою організації ефективних попереджувальних заходів реагування для посилення режиму.

ОБСЄ у Довіднику з передової практики на пунктах перетину кордону відносить системи відеоспостереження до технічних методів підвищення безпеки товаропотоків [105]. Перевагами таких систем визначено вдосконалення процесу спостереження за переміщенням вантажів за рахунок скорочення часу та витрат на здійснення митного контролю відносно них. Вітчизняна система управління ризиками в пунктах пропуску через державний митний кордон, в тому числі система відеоспостереження та її системоутворюючі компоненти, перебуває на стадії активного формування і трансформації відповідно до сучасних принципів митного адміністрування, зокрема в частині підвищення та оцінки ефективності митних процедур.

З метою виконання завдань щодо забезпечення митної безпеки та створення сприятливих умов для полегшення торгівлі за рахунок управління відповідними ризиками сьогодні частково реалізовані локальні системи відеоспостереження в місцях здійснення митних формальностей. Однак, на сьогодні системи відеоспостереження або відеоконтролю, як комплексної системи не існує. Наявні лише відокремлені локальні системи відеоспостереження окремих місць проведення митних формальностей, які не складають єдиної комплексної системи.

Існуючий сьогодні рівень оснащення системи митного відеоспостереження забезпечує реалізацію виключно функції «ручного» моніторингу. Принципово новим, інноваційним підходом до розбудови системи відеоспостереження має стати впровадження функції відеоаналітики в цілях забезпечення переорієнтації системи відеонагляду чи відеоспостереження в дієву та ефективну систему відеоконтролю, що передбачає не тільки реалізацію функції візуалізації, тобто моніторингу операторами системи поточного стану справ на відповідних ділянках кордону, зокрема у місцях здійснення митних процедур, а й так званий інтелектуальний рівень.

Виконання визначених завдань набуває особливої актуальності та гостроти питання в умовах інтервенції суміжних держав, що вимагає забезпечення системного моніторингу та якісного аналізу оперативної ситуації як безпосередньо в пунктах пропуску через державний митний кордон, так і по всьому його периметру з метою посилення режиму, забезпечення цілісності і недоторканості кордону й об'єктів митної інфраструктури, а також організації ефективних попереджувальних заходів реагування на відповідні ризики і загрози національним інтересам і безпеці держави, у тому числі митним інтересам і безпеці як їх невід'ємних складових.

При цьому, посягання на встановлений законом порядок переміщення осіб, товарів і транспортних засобів через митний кордон супроводжуються посяганням на об'єкти митної інфраструктури шляхом їх знищення, захоплення, блокування роботи тощо, а також посяганням на життя і здоров'я, права і свободи посадових осіб, уповноважених на здійснення державної митної справи. Таким чином реалізуються як ризики, пов'язані з порушенням митного та відповідних галузей національного і міжнародного законодавства (податкового, адміністративного, кримінального тощо), так і ризики, пов'язані з порушенням нормальних і безпечних умов функціонування органів митного контролю, інших державних і суспільних

інститутів й інституцій.

Таким чином, створення і розбудова комплексної системи інтелектуального відеоконтролю, інтегрованої з іншими відомчими інформаційними системами, забезпечить проведення якісного контролю за дотриманням режиму законності всіма учасниками митних правовідносин, стане джерелом для формування системи аналізу і управління ризиками, сприятиме проведенню оцінки поточного стану об'єктів митної інфраструктури та управління ними, мінімізації негативного впливу суб'єктивного фактору в процесі аналізу ситуацій і прийняття рішень, а також, безперечно, сприятиме підвищенню ефективності здійснення митних процедур і забезпечить отримання необхідної інформації для проведення оцінки такої ефективності тощо.

ВИСНОВКИ

Проголошення в Україні незалежності, реалізація на практиці положень Конституції України щодо захисту прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина, а також спрямованість її на вступ до Європейського Союзу поставили перед вітчизняною наукою принципово нові фундаментальні питання. Серед них особливе місце посідає розробка й вирішення проблеми належного здійснення митних процедур, а саме митного контролю в Україні.

1. Митний контроль – це адміністративно-правова діяльність спеціально-уповноважених органів влади (сьогодні це органи державної фіскальної служби України), які провадять сукупність заходів, що здійснюються в межах своїх повноважень з метою забезпечення додержання норм МК України, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Принципами митного контролю виступають: законність митного контролю; забезпечення прав і свобод декларантів; вибірковість митного контролю та принцип здійснення митного контролю виключно митними органами. Загальна характеристика системи здійснення митного контролю включає в себе характеристику форм, методів здійснення митного контролю, час початку та завершення митного контролю, місце (зони митного контролю), документального забезпечення процесу митного контролю.

2. Контроль із застосуванням системи управління ризиками – це оцінка ризику шляхом аналізу (у тому числі з використанням інформаційних технологій) поданих документів у конкретному випадку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України з метою обрання форм та обсягу митного контролю,

достатніх для забезпечення додержання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

3. У роботі розглянуто структуру органів митного контролю, їх повноваження та форми здійснення ними митного контролю. Встановлено, що організація роботи щодо здійснення митного контролю в Україні вимагає збереження ефективної системи підготовки працівників та персоналу ДМСУ, системи підвищення кваліфікації та найголовніше дієвої системи митних органів. Також вимагає свого позитивного рішення віднесення ДМСУ до правоохоронних органів. Удосконалення також потребує порядок планування документальних перевірок дотримання митного законодавства, які проводяться підрозділами митного аудиту.

4. Використання технічних засобів, як зазначено в МК України, здійснюється з метою скорочення часу проведення митного контролю та підвищення його ефективності. Перспективним є запровадження систем інтелектуального відеоспостереження, які за допомогою спеціальних повідомлень інформують оператора про можливі ризики та нестандартні ситуації - відхилення об'єктів, що знаходяться в полі зору відеокамер від встановлених напрямків та траєкторій руху, поява об'єктів з особливими габаритами та інші події. Важливою складовою є також кінологічне забезпечення митного контролю. Система кінологічного забезпечення органів доходів і зборів – це інституція Державної фіскальної служби України, діяльність якої спрямована на підвищення якості здійснення митного контролю за рахунок створення і використання потенціалу кінологічних команд.

5 На сучасному етапі велике значення відіграє впровадження перспективних інформаційних технологій, методів автоматизації та використання штучного інтелекту. Прикладом для цього може бути розширення модульної системи автоматизованого митного контролю - АСАУР, (Автоматизована система аналізу та управління ризиками) автоматизована система аналізу та управління ризиками - сукупність

програмно-інформаційних комплексів, які забезпечують функціонування системи управління ризиками під час митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів. Виходячи з вищесказаного, розробка та впровадження сучасної автоматизованої системи митного контролю на основі вказаної класифікації та методів створення – є безперечним кроком вперед у сфері митної справи. Необхідно пам'ятати, що застосування саме такого підходу та методів у створенні інформаційних систем, дозволяє в майбутньому інтерпретувати їх на інші види транспорту з урахуванням їх специфіки та особливостей. Тому ідея створення автоматизованої системи митного контролю на всіх видах транспорту є актуальною та перспективною, враховуючи те, що ДМСУ продовжує реформу «електронна митниця», що сьогодні можна розглядати як частину більш глобального процесу діджиталізації. Також важливим є постійне створення програмно-інформаційних доповнень до діючих інформаційних систем.

6. Створення і розбудова комплексної системи інтелектуального відеоконтролю, інтегрованої з іншими відомчими інформаційними системами, забезпечить проведення якісного контролю за дотриманням режиму законності всіма учасниками митних правовідносин, стане джерелом для формування системи аналізу і управління ризиками, сприятиме проведенню оцінки поточного стану об'єктів митної інфраструктури та управління ними, мінімізації негативного впливу суб'єктивного фактору в процесі аналізу ситуацій і прийняття рішень, а також, безперечно, сприятиме підвищенню ефективності здійснення митних процедур і забезпечить отримання необхідної інформації для проведення оцінки такої ефективності тощо. Вважаємо необхідним запропонувати об'єднання СІВК ДМСУ з системою відеоконтролю ДПСУ та МВС України, що забезпечить ефективність виконання завдань здійснення одразу декількох видів державного контролю у тому числі і митного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автоматизована система аналізу та управління ризиками // Митна енциклопедія : у 3 т. / І. Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. — Хм. : ПП Мельник А. А., 2014. — Т. 1 : А — З. — 592 с
2. Актуальні питання теорії та практики митної справи : монографія ; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. — Хмельницький : ПП. Мельник А.А., 2013. — 428 с. — (Митна справа в Україні. Том 21).
3. Алексеев С. С. Общая теория права / С. С. Алексеев. — Т. 2. — М. : Юридическая литература. — 1982. — 359 с., с. 100
4. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. 543 с.
5. Берзан А. А. Развитие методических основ постаможенного контроля : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.05. М., 2007. 151 с.
6. Білуха М. Теоретико-методичні аспекти митного контролю www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?
7. Білуха М.Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит: [підручник] / М.Т. Білуха, Т.В. Микитенко. — К.: УАОІ. — 2006. — 888 с.
8. Булана В. В. Управління ризиками в митній справі: сучасне бачення // Вісник Академії митної служби України. Серія «Державне управління». — № 1(6). — 2012. — С. 160–168
9. Вакульчик О. М., Сисолятіна І. Г. Роль митного постаудиту в побудові профілю ризику. Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка. 2011. № 2. С. 13–24.
10. Вещь // Философский словарь / Под ред. И.Т.Фролова. — М.: Политиздат, 1986. — С.65.
11. Годованець О. В., Ведашенко Н. М. Митний контроль в Україні: сутність і призначення. SOPHUS. Науковий клуб. 2014. № 11. URL: http://sophus.at.ua/publ/2014_11_25_lviv/

sekcija_4_2014_11_25/mitnij_kontrol_v_ukrajini_sutnist_i_priznachennja/70-1-0-1088

12. Гончарук О.А. Особливості проведення і шляхи удосконалення митного постаудиту / О.А. Гончарук // Південноукраїнський правничий часопис. – 2011. – №3. – С.303-305

13. Гончарук О.А. Формування та розвиток системи пост митного контролю в Україні / О.А. Гончарук // Форум права. - 2011. - № 3. - С. 163–167.

14. Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 696 с.

15. Гребельник О.П. Основи митної справи: [посібник] / О.П. Гребельник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 600 с.

16. Гупанова Ю.Е. Учет неопределенности и риска при управлении качеством таможенных услуг / Ю. Е. Гупанова // Вестник МГОУ. Серия «Экономика». - 2012. – № 2. – С. 55–62.

17. Гыртопан Д. В. Роль и значение статуса уполномоченного экономического оператора в системе управления рисками европейских стран / Д. В. Гыртопан // Первые шаги в науке : Альманах научных работ студентов. Выпуск I. – СПб. : РИО Санкт-Петербургского имени В.Б. Бобкова филиала РТА, 2011. – С. 23–29

18. Дейниченко Г. В. Технічні засоби митного контролю : навч. посібник у структурно-логічних схемах [Електронний ресурс] / Г. В. Дейниченко, Н. О. Афукова, Д.В.Дмитревський. – Х. : ХДУХТ, 2015. – 179 с.;

19. Дейниченко Г. В. Технічні засоби митного контролю : підручник / Г. В. Дейниченко, Н. О. Афукова. – Х. : Мир Техники и Технологий, 2007. – 509 с.

20. Демченко С. С. Совершенствование системы управления рисками – один из приоритетов развития таможенного дела / Демченко С. С., Булана В. В., Брендак А. И. // Інформаційно–аналітичний журнал «Митниця». – 2010. – №10 (71).

21.Дубініна А. А., Сорокіна С. В., Зільченко О. В. Митна справа: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 320 с.

22.Єдинак Т. С. Постмитний аудит як фактор забезпечення економічної безпеки країни: зарубіжний досвід та українська перспектива / Т. С. Єдинак, В. Ю. Єдинак // Вісник Академії митної служби України. – 2008. – № 4. – С. 70–76.

23.Ємченко І. В. Методи і технічні засоби митного контролю : підручник / І. В. Ємченко, А. П. Закусілов. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 432 с.

24. Звіт Державної фіскальної служби України за 2018 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf>

25.Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2014 рік [Електронний ресурс] : відомчий документ [затверджений Головою ДФС України 19 січня 2015 року]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/166710.html>

26.Звіт про відрядження до м. Бялей Подлясці (Республіка Польща) / Лист Департаменту аналітичної роботи, управління ризиками та аудиту № 9-1/308-ЕП від 05.06.2009.

27.Звіт про результати аудиту ефективності виконання органами Державної фіскальної служби України повноважень у сфері державної митної справи та боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства; Затверджено рішенням Рахункової палати від 30.05.2017 № 12-3. http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16752589/zvit_12-3_2017.pdf?subportal=main

28.Звіт про результати відрядження представників Державної митної служби України до Митного Департаменту Литовської Республіки з 25.05.10 по 28.05.10 (наказ Держмитслужби від 21.05.10 № 121-в).

29.Иоффе О. С. Избранные труды по гражданскому праву: Из истории цивилистической мысли. Гражданское правоотношение. Критика теории

«хозяйственного права» [Электронный ресурс] / О. С. Иоффе. – Режим доступа : http://civil.consultant.ru/elib/books/3/page_50.html

30.Иоффе О. С., Вопросы теории права / О. С. Иоффе, М. Д. Шаргородский. – М. : Госюриздат. – 1961. – 381 с., с. 201

31.Ивашова Л.М., Єдинак Т.С., Єдинак Ю.В. Основи митного постаудиту : навч. посібник. Дніпропетровськ: АМСУ, 2011. 200 с.

32.Керівні принципи щодо захисту осіб відносно збору та обробки даних засобами відеоспостереження [Електронний ресурс] . – Режим доступу : http://mobile.pidruchniki.com/16400116/pravo/rekomendatsiyi_rezolyutsiyi_komitetu_ministriv_rekomendatsiya

33.Кудрявцев О. Е., Соловьев В. В., Соловьева И. В. Выбор объектов таможенного аудита с использованием системы анализа и управления рисками : пособие. Ростов-н/Д : РИО Ростовского филиала РТА, 2005. 105 с.

34.Кунєв Ю. Д. Управління в митній службі: Підручник : за заг. ред. Ю.Д. Кунєва. — К.: Центр навчальної літератури, 2006.

35.Ломейко Ю. А. Митний контроль в Україні та напрями його вдосконалення : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Ю. А. Ломейко ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т імені Вадима Гетьмана". – Київ : [б. в.], 2017. – 20 с.

36.Ломейко Ю. А. Напрями вдосконалення видів і форм митного контролю в Україні та необхідність їх реалізації / Ю. А. Ломейко // Бізнес Інформ. - 2016. - № 10. - С. 313-324. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2016_10_48

37.Луньова, Є. П. Методичні та організаційні основи митного аудиту експортно-імпортних операцій учасників зовнішньоекономічної діяльності: монографія / за заг. ред. д. е. н., професора Л. А. Поповой. М.: РІО РОТА, 2003. С. 7.

38.Матієга В. В. Держмитслужба України поступово впроваджує в своїй діяльності методи аналізу та управління ризиками / В. В. Матієга // Інформаційно-аналітичний журнал «Митниця». – 2006. – №5 (18).

39. Митний кодекс Співтовариства: Регламент (ЄС) № 450/2008 Європейського Парламенту та Ради від 23.04.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kompmp.rada.gov.ua>

40. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495- VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

41. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643?test=qY4Mfbtc78fVKxBUZiQSo0Q8HI4Uks80msh8Ie6

42. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція), затверджена Радою митного співробітництва 18.05.1973 р. у редакції Брюссельського Протоколу 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643

43. Наукові матеріали ДНДІМС «Розвиток системи управління ризиками у напрямі її застосування у пунктах пропуску через митний кордон України»/ Державний науково-дослідний інститут митної справи (ДНДІМС) ; кер. І.Г. Бережнюк. ; викон. : В. В. Булана [та ін.]. – Хмельницький, 2012. – 158 с.

44. Об утверждении концепции системы управления рисками в таможенной службе Российской Федерации [Электронный ресурс] : приказ [утверждено Государственным Таможенным Комитетом Российской Федерации 26.09.2003 № 1069]. – Режим доступа: <http://www.tks.ru/docs/10009771>.

45. Об утверждении Правил применения системы управления рисками в таможенных органах Республики Казахстан [Электронный ресурс] : постановление [утверждено Правительством Республики Казахстан 03.11.2010 № 1149]. – Режим доступа : <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1000001149>.

46. Официальный сайт Немецкого таможенного управления. Режим доступа: World Wide Web. URL: <http://www.zoll.de>.

47.Офіційний веб-сайт Всесвітньої митної організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wcoomd.org/en/about-us/legal-instruments.aspx>.

48.Пашко П. В. Застосування методів аналізу та управління ризиками в Держмитслужбі України / П. В. Пашко, П. В. Пісной, С. С. Демченко, В. В. Булана // Вітчизняний і зарубіжний досвід впровадження електронного урядування. Збірник матеріалів науково-практичної конференції. За заг. ред. д-ра наук з держ.упр., проф. С. А. Чукут, канд. наук з держ. упр. О. В. Загвойської. – К. : Майкрософт, 2008. – С. 27–35.

49.Петруня Ю. Є. Адміністрування митних платежів: стан і перспективи . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_econ/2012_1/Pet_Gub.htm

50.Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : закон [прийнятий Верхов. Радою України 2 грудня 2010 року № № 2755-VI]. – Режим доступу zakon.rada.gov.ua/go/2755-17

51.Працівники Львівської митниці ДФС виявили незадекларовані вироби медичного призначення вартістю понад півтора мільйона гривень <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/370492.html>

52.Предметность // Философский словарь / Под ред. И.Т.Фролова. – М.: Политиздат, 1986. – С.379.

53.Применение системы управления рисками в таможенных службах мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.moluch.ru/archive/34/3892/>

54.Про Державну фіскальну службу України [Електронний ресурс] постанова [видана Кабінетом Міністрів України 21 травня 2014 р. № 236]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-D0%BF/print1443159447220397>

55.Про затвердження Концепції створення, упровадження і розвитку системи аналізу та керування ризиками та Положення про систему аналізу й селекції факторів ризику при визначенні окремих форм митного контролю

[Електронний ресурс] : наказ [затверджено Держмитслужбою України 27.05.2005 № 435]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0435342-05>.

56.Про затвердження Положення про Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Міндоходів та Положення про Спеціалізовану лабораторію з питань експертизи та досліджень Міндоходів [Електронний ресурс]. – Наказ [виданий Міндоходів України від 29.05.13 № 133]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/pro-minrd-ukraini/struktura-/spetsializovan-departament-ta-org/spetsializovana-laboratoriya-z-pitan-e/diyalnist/normativna-baza-sled-/62789.html>

57.Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Держмитслужби України [Електронний ресурс] : наказ Державної митної служби України від 04.11.2010 № 1341. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/elektronna-mitnitsya/62603.html>

58.Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему відеоконтролю Державної фіскальної служби України: Наказ Мінфіна 10.02.2016 № 43 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0302-16>

59.Про затвердження Положення про організацію і проведення навчання кінологічних команд у Кінологічному центрі Державної митної служби України [Електронний ресурс]. – Наказ [виданий Держмитслужбою України від 01.12.2003 № 813]. – Режим доступу : <http://www.uazakon.com/document/fpart82/idx82946.htm>.

60.Про затвердження Порядку митного огляду товарів і транспортних засобів з використанням мобільної рентгенографічної системи Rapiscan Eagle M4507 на митному посту "Іллічівськ": Наказ ДМСУ від 20.07.2010 № 565. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0565483-10>

61.Про затвердження Порядку організації використання службових собак у митних органах [Електронний ресурс] : наказ [видано Держмитслужбою України від 06.02.2004 № 86]. – Режим доступу :

<http://document.ua/pro-zatverdzhennja-porjadku-organizaciyi-vikoristannja-sluzh-doc58329.html>

62.Про Концепцію інтегрування системоутворюючих компонентів технічних та спеціальних засобів митного контролю з автоматизованою системою митного оформлення Держмитслужби України [Електронний ресурс] : наказ [видано Держмитслужбою України 28.04.2012 № 191]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/elektronna-mitnitsya/62601.html>

63.Про Концепцію інтегрування системоутворюючих компонентів технічних та спеціальних засобів митного контролю з автоматизованою системою митного оформлення Держмитслужби України [Електронний ресурс] : наказ [видано Держмитслужбою України 28.04.2012 № 191]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/elektronna-mitnitsya/62601.html>

64.Про особисте митне забезпечення посадових осіб митниць ДФС: Наказ ДФС України 27.11.2014 № 332 <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/nakazi/63428.html>

65.Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у зміненій редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верховною Радою 05.10.2006 р. № 227-V]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/227-16>.

66.Про реалізацію експериментального проекту з організації централізованого надсилання правоохоронними органами в електронному вигляді доручень на проведення митного огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів комерційного призначення : Постанова КМУ від 2 жовтня 2019 року № 861 <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-realizaciyu-eksperimentalnogo-a861>

67. Про утворення територіальних органів Державної митної служби від 02 жовтня 2019 р. № 858 <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennya-teritorialnih-organiv-derzhavnoyi-m858021019mitnoyi-sluzhbi>

68. Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

69. Рамочные стандарты безопасности и облегчения мировой торговли Всемирной таможенной организации [Электронный ресурс] : [принято 01.06.2005]. – Режим доступа : <http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/~media/50518838DCAD4D4B9600B3E94F37C663.ashx>

70. Регламент(ЄС) №450/2008 Європейського парламенту і Ради від 23 квіт. 2008 р. про встановлення Митного кодексу Співтовариства (Модернізованого Митного кодексу) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://eurodocs.sdla.gov.ua>.

71. Рекомендація № R(87)15 щодо регулювання використання персональних даних у секторі поліції [Електронний ресурс] : [прийн. Радою Європи 17 вересня 1987]. – Режим доступу : http://cyberpeace.org.ua/files/rekomendacia_km_radi_evropi_sodo_vikoristanna_personal_nih_danih__sektori_policii.pdf

72. Руководства к главе 6 Генерального приложения Киотской конвенции. Таможенный контроль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.carecprogram.org/uploads/events/2004/Risk-Management-Workshop/009_101_213_Kyoto-Convention-Ch6-Customs-Control-ru.pdf

73. Руководство по модернизации таможенной службы / под ред. Люка де Вульфа, Хосе Б.Сокола; пер. с англ. – Издательство «Весь Мир», 2007 – 328 с.

74. Сергеев А.А. Товар // Большая Советская Энциклопедия. – М.,1977. – Т.26. – С.19.

75. Система // Философский словарь [Под ред. И.Т.Фролова]. – М.: Политиздат, 1986. – С.427-428.
76. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : підручник / О.Ф. Скакун. – Харків: Еспада, 2006. – 776 с., с. 525
77. Спасибо-Фатєєва І. Поняття майна, майнових та корпоративних прав як об'єктів права власності // Українське комерційне право, 2004. — № 5. — С. 9 –18.
78. Співак І.В. Технології митного контролю доцільно удосконалити. Вісник Нац. тех. ун. України «Київський політехнічний інститут». 2010. № 2 (6). С. 146–150.
79. Таможенный кодекс Таможенного союза (приложение к Договору о Таможенном кодексе Таможенного союза, принятому Решением Межгосударственного Совета ЕврАзЭС на уровне глав государств от 27 ноября 2009 г. № 17) (ред. от 16.04.2010) // СПС «КонсультантПлюс».
80. Таможенный контроль: на пути к международным стандартам: монография / А.В. Полищук, П.В. Пашко, Е.Б. Самсонов, С.Н. Семка, В.В. Ченцов. – Одесса: «Пласке» ЗАО, 2009. – 476 с
81. Терещенко С.С. Концептуальні основи ризик-менеджменту у галузі митної справи / С.С. Терещенко // Митний брокер. – 2010. – № 5. – С. 55 –86.
82. Тимченко Г.П. Теоретичні проблеми та практика реалізації принципів судочинства в Україні: монографія / Г.П. Тимченко. – К.: Видавничий Дім «Юридична книга», 2010. – 336 с.
83. Ткачик Ф.П. Сучасні орієнтири вдосконалення митного контролю в Україні / Ф.П. Ткачик, Р.Б. Баран // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2013. – № 1 (39). – С. 67-72.
84. Туржанський В. А. Податковий і митний аудит за податками та зборами: проблеми уніфікації / В. А. Туржанський // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 4. – С. [подано до друку 5.07.2013 р].
85. Туржанський В.А. Етапи та процедури митного аудиту суб'єктів ЗЕД : Науково-практичний семінар : Матеріали науково-практичного семінару

[«Формування системи митного аудиту України»], (Хмельницький, 22 травня 2013 р.) / В.А. Туржанський, О.О. Пунда. – Хмельницький, Державний науково-дослідний інститут митної справи, 2013. – С. 21 – 24

86. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344

87. Удосконалення системи митного регулювання : звіт НДР (заключн.) / Державний науково-дослідний інститут митної справи; кер. Терещенко С. С.; викон. : Булана В. В. [та ін.]. – К., 2011. – 258 с. – № ДР 0110U004384. – Інв. № 0711U005884.

88. Форми митного контролю // Митна енциклопедія : у 2 т. / І. Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. — Хм. : ПП Мельник А. А, 2013. — Т. 2 : М — Я. — С. 442.

89. Фулей Т.І. Сучасні загальнолюдські принципи права та проблеми їх впровадження в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2006. – 18 с.

90. Цілісність // Великий тлумачний словник сучасної української мови / [Уклад. і гол. ред. В.Т.Бусел]. – К.; Ірпінь: Перум, 2001. – С.1365.

91. Чернівецькі митники вилучили предмети нумізматики <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/370916.html>

92. AS/NZS 4360:1995 (4360:1999; 4360:2004). Risk Management [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iso.org>

93. AS/NZS ISO 31000:2009. Risk management – Principles and guidelines [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iso.org>

94. Australian Customs and Border Protection Service Annual Report 2011–2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.au>

95. COM(2012) 793 final. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social

Committee on Customs Risk Management and Security of the Supply Chain, Brussels, 2013

96. Customs Blueprints – Pathways to modern customs / European Commission. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. – 2007. – 89 p.

97. Customs Blueprints [Electronic resource]. – Mode of access: http://bookshop.europa.eu/en/customs-blueprints-pbKP7707173/?pgid=Iq1Ekni0.11SR00OK4MycO9B0000Xh8B0x_v;sid=IBSP13FFE6mPsCT85EARMBNgJ8eJRDwmPmY=?CatalogCategoryID=_KwKABstetUAAAEjuJEY4e5L

98. Doc. TAXUD/629/2000-Final. Standard Risk Management Framework (Standardised Framework for Risk Management in the Customs Administrations of the EU), Brussels, November 2002

99. European Commission [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ec.europa.eu/index_en.htm

100. Foley R. Managing risk in customs. Lessons from the New Zealand Customs Service / Rebecca Foley, Bruce Northway // Investment climate in practice. – 2010. – № 12. – P. 1–8

101. Handbook of Best Practices at Border Crossings: A Trade and Transport Facilitation Perspective [Электронный ресурс]. – OSCE, UNECE, 2012. – Режим доступа: <http://www.osce.org>

102. New Zealand Customs Service Annual Report 2011–2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.customs.govt.nz>

103. New Zealand Customs Service Statement of Intent 2012–2015 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.customs.govt.nz>

104. New Zealand Customs Service Workforce Strategy 2012–2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.parliament.nz>

105. OSCE, UNECE (2012). Handbook of Best Practices at Border Crossings: A Trade and Transport Facilitation Perspective [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.osce.org>

106. Performance Improvement Framework: Formal Review of the New Zealand Customs Service, October 2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ssc.govt.nz>

107. Regulation (EC) № 450/2008 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 laying down the Community Customs Code (Modernised Customs Code) [Электронный ресурс] // OJ L 145, 04.06.2008. – Режим доступа: <http://eur-lex.europa.eu>

108. Risk Management guide, June 2003 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wcoomd.org>

109. Risk Management in Commercial Compliance. – Australian National Audit Office, Audit Report № 6, Canberra ACT, October 1997

110. USAID Risk Management Diagnostic Report: The Bureau of Customs, December 2005 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.usaid.gov>

111. WCO (2003). Risk Management guide [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.wcoomd.org>

112. WCO Research Paper № 15. Risk Assessment/Targeting Centres – Study Report, June 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wcoomd.org>

Виконала: студентка магістратури
спеціальності 281 Публічне
управління та адміністрування
денної форми навчання
«___» грудня 2019 р.

_____
Підпис

А.В. Шевчук
Ініціали, прізвище

Науковий керівник
к.н.держ.упр., доцент кафедри
«___» грудня 2019 р.

_____
Підпис

С.А. Кіндзерський
Ініціали, прізвище

Робота допущена до захисту:
завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування
к.е.н., доцент
«___» грудня 2019 р.

_____
Підпис

Е.В.Щепанський
Ініціали, прізвище